

WERINON

Historische Kring • Nederhorst den Berg

— November 2013 • Nummer 85 —

HISTORISCHE KRING NEDERHORST DEN BERG

Bestuur

<i>Voorzitter</i>	J.E. Jansen, Dammerweg 15E 1394 GJ NdB, tel. 0294-254152
<i>Vice-voorzitter</i>	H.J. Veldhuisen, J. van Ruysdaelstraat 1 1394 GH NdB, tel. 0294-253231
<i>Secretaris</i>	E. de Hollander, Lange Wetering 43 1394 KD NdB, tel. 06-23427227
<i>Penningmeester</i>	C. Schoordijk-Snoek, Vincent van Goghstraat 6 1394 EC NdB, tel. 0294-253119
<i>Ledenadministratie</i>	M. Overmars, Turfstekerslaan 4 1394 KZ NdB, tel. 0294-254643
<i>Leden</i>	A.M.E. Baar, Torenweg 9 1394 EA NdB, tel. 06-13854825 A.C.M. Kuijs, Kooikerboog 3 1394 ND NdB, tel. 0294-253443

Redactie

G.J.M. Baar, Zoddeland 26
1394 KR NdB, tel. 0294-254368

T. Griffioen, Kuijerp pad 6
1394 DA NdB, tel. 0294-254106

M. Hilberts, H.W. Mesdaglaan 15
1394 GC NdB, tel. 0294-255406

Vormgeving

Th.G. Cozijn, Hinderdam 17
1394 JB NdB, tel. 0294-254492

Computerassistentie

Theo van der Zee, Voorstraat 25
1394 CT NdB, tel. 0294-254515

Web-beheer/webmaster

J.P.B. Nagel, Eilandseweg 18
1394 JG NdB, 0294-251309

Lidmaatschap

€ 17,50 en € 22,50 buiten Nederhorst den Berg,
per persoon per jaar, incl. Werinon.
bankreknr. 32.82.24.138 RABOBANK Nederhorst den Berg

Informatie en Documentatie

Donderdagavond van 19.30 tot 21.30 uur.
Sociaal Cultureel Centrum 'DE SPOT', Blijklaan 1, NdB

E-mail: HKNDb

info@historischedkring.nl
hkndb@hetnet.nl (secretariaat)

Internetadres

www.historischedkring.nl

ISSN 1389-319X

Niets uit deze uitgave mag, op welke manier dan ook, verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van het bestuur.

Foto omslag: De brug midden jaren vijftig gezien vanuit de Brugstraat.

Opgericht januari 1988 Jaargang 22 November 2013, Nummer 85

Inhoud

Van de redactie		2
Mededelingen en berichten		3
Machinefabriek Reichart aan de Vreelandseweg	<i>Ruud Verkaik</i>	6
Hoe de Ballast in 1936 in Nederhorst den Berg terecht kwam	<i>Gerard Baar</i>	9
De woonwagen van Gerrit van der Wiel	<i>Gerard Baar</i>	14
De mannen van de Ballast	<i>Mark Hilberts</i>	15
De organisator van de Open Dag	<i>Redactie</i>	22
Wim Dubelaar (1936), telg uit een Overmeers bakkersgeslacht (2)	<i>Gerard Baar</i>	23
Zomerspektakel	<i>Gerard Baar</i>	30
Gerard Middelkoop (1918-1993). De laatste machinist op het grote gemaal van de Spiegelpolder	<i>Gerard Baar</i>	31
Van 'Het akkertje' naar Petersburg	<i>Mark Hilberts</i>	36
Feest ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van onze Kring	<i>Gerard Baar</i>	45
De Put	<i>Dick van Wichem</i>	54
Open Dag TVE te Nederhorst den Berg	<i>Joris Cammelbeeck</i>	55
Te Gast	<i>Gerard Baar</i>	56

Van de redactie

Deze Werinon begint met een in memoriam voor ons gewaardeerde lid Wil van Deutekom. Zij overleed op 13 oktober j.l., net voor het feest van het 25-jarig bestaan van de HKN. Haar verscheiden overschaduwde bij velen de vreugde over de bereikte mijlpaal van onze vereniging.

De festiviteiten rond de viering van het 25-jarig jubileum op 19 oktober kunnen als geslaagd beschouwd worden. Verslagen en foto's van dit gebeuren geven een indruk van alle door het feestcomité georganiseerde activiteiten. Bovendien kunt U wat medewerkers van de Kring eens op de foto zien.

De realisatie van het feest was voor een belangrijk deel mogelijk dankzij sponsoring door de Bergse middenstand. De witte dubbeldekker van Wijdemeren Tours zorgde er voor dat 80 leden van de Kring makkelijk zonder ov-chipkaart heen en weer naar het Rijksmuseum konden.

's Middags kwamen tijdens de receptie onverwachts Thomasvaer en Pieternel, gearmd, de daartoe afgehuurde Bergplaats binnen lopen. Naast wat kritische noten zwaaiden ze de HKN ook lof toe.

De oproep om de redactie te versterken heeft gehoor gevonden. Mark Hilberts heeft spontaan toegezegd zijn best te gaan doen voor ons tijdschrift. Zijn eerste bijdragen kunt U lezen. Het zijn een paar interviews met mensen die direct of indirect met de Ballast te maken hebben gehad.

Gerard Baar verhaalt over de man die de Ballast groot maakte. Tevens beschrijft hij een deel van het leven van de laatste machinist op het gemaal van de Spiegelpolder.

Overmeer komt weer aan bod. Ruud Verkaik heeft de geschiedenis van de Betonfabriek uitgeplozen. Deze fabriek was er nog niet in het verhaal dat Wim Dubelaar vertelt via Gerard Baar over zijn onbezorgde jeugd in dat in een bocht van de Vecht liggende dorpsdeel.

Met korte artikeltjes afgewisseld door de wat langere, zijn we er hopelijk in geslaagd het lezen van de Werinon tot een aantrekkelijke bezigheid te maken. Verder willen wij de vraag beantwoorden van een trouw lid, temeer daar zij die keurig gestuurd heeft naar het nieuwe e-mailadres van de Kring: **info@historischekring.nl**. De vraag luidde kort maar krachtig: *Waar?* Ze wees ons op een klein foutje, hiervoor dank. Het betreft de foto van de brug op de voorpagina. Hij stamt volgens onze informatie uit midden jaren vijftig en is genomen vanuit de Brugstraat. Iedereen mag gerust reageren op van alles en nog wat via het nieuwe adres. Graag zelfs.

De secretaris doet nogmaals een oproep om uw e-mailadres op te sturen i.v.m. toekomstige ontwikkelingen. Dit is vanaf nu Eline de Hollander, zij neemt deze bestuurstaak over van Ans Baar, die zich als gewoon bestuurslid blijft inspannen voor de HKN. We zijn blij met de nieuwe medewerkers, want gezien hun leeftijd kunnen ze beschouwd worden als jongere instromers binnen de Historische Kring.

Een van onze medewerkers, Johnny van Mourik, heeft alle Werinons gescand en in PDF opgeslagen. Hij heeft ze, vergezeld van een zoekprogramma, op de computer in 'De Spot' gezet. Wie iets wil weten of schrijven over wat voorheen geschreven is, hoeft ter informatie slechts de moeite te nemen op donderdagavond naar ons toe te komen! Met een druk op de knop (na het intikken van het gewenste item of naam) spult het programma binnen luttele seconden alle daarover verschenen informatie uit.

Tot slot vragen wij U na te denken over het Amsterdam Rijnkanaal, voorheen Merwedekanaal. Een van de redactieleden had een in 1882 in Loenersloot geboren opa, die volgens hem in zijn jonge jaren met volle teugen genoten moet hebben van al dat graafwerk. Hij roept anderen op om persoonlijke verhalen op te diepen.

Wij wensen U veel leesgenot! Prettige feestdagen en tot volgend jaar. ■

In memoriam: Wil van Deutekom

Met pijn in het hart hebben wij afscheid moeten nemen van een van de medeoprichters van onze Historische Kring, Wil van Deutekom. Vlak voor de viering van ons 25-jarig jubileum, waarnaar ook zij met gepaste trots uitkeek.

Wil stond dus aan de wieg van onze vereniging. De eerste jaren vervulde zij het secretariaat, tot dat door ziekte te zwaar werd. De jaren daarna bleef zij zeer betrokken bij de vereniging.

Graag maakten wij gebruik van haar kennis en vooral haar goede geheugen. Haar positieve uitstraling en optimistische kijk op het leven met een gezonde dosis humor en kritiek was zij een steun voor haar omgeving. En dat terwijl zij lange tijd leed aan een ongeneeslijke, slopende ziekte.

Wij zullen haar missen, maar zijn dankbaar voor het vele wat zij voor ons heeft gedaan en betekend.

Wij wensen haar familie veel sterkte.

Wil, rust zacht, rust die jij zeker hebt verdiend.

Het bestuur van de Historische Kring Nederhorst den Berg,
Jaap Jansen, Voorzitter

Mededelingen en berichten

Informatie ontvangen via e-mail?

Als aanvulling op de informatievoorziening, via Werinon, de website en de lokale/regionale pers, kunt u ook per e-mail actuele informatie ontvangen. *Interesse?* Stuur dan uw e-mailadres + (voor)naam naar jaap-jansen@freeler.nl

We hopen veel adressen te kunnen noteren.

GEUZEN EN PAPEN

Katholiek en protestant tussen Vecht en Eem (circa 1550-1800)

Redactie: Henk Michielse, Jan Out en Gerit Schutte. Uitgeverij Verloren Hilversum, ISBN 978-90-8704-390-2.

De presentatie van dit boek vond plaats op 2 november j.l. in de Willibrordkerk. Het is het resultaat van samenwerking

Het bestuur: v.l.n.r. Herman Veldhuisen, Ans Baar, Corrie Schoondijk, Jaap Jansen, Marijke Overmars, Eline de Hollander en Ton Kuijs. Foto: Jan W. Leijenhorst.

Jaarvergadering/programma 2014

De jaarvergadering, met aansluitend een lezing/presentatie, wordt gehouden op vrijdag 14 maart 2014, aanvang 20.00 uur in de Bergplaats. Het overige programma voor 2014 is nog in voorbereiding. Meer informatie over de jaarvergadering en de activiteiten voor het komende jaar, volgt via onze site www.historischekring.nl, e-mail (als het adres bekend is), het Weekblad Wijdemeren en zoveel mogelijk in de Gooi en Eemlander.

tussen de historische kringen binnen de regio. Ontegenzeggelijk een leeswaardige uitgave, waartoe een ervaren lokaal-historicus en twee professionele historici, die beiden aan de universiteit werkten, de aanzet hebben gegeven. Alle Historische Kringen vonden wel iemand die mee wilde werken, zodat er een rijk geschakeerd beeld is ontstaan hoe de Reformatie in zijn werk is gegaan tussen de Vecht en de Eem. De in 2011 overleden Jan Baar heeft invulling gegeven aan de breuk die ontstond in onze omgeving onder de titel

‘Catholijck ende bitter’, de Reformatie rond het Horstermeer. Dat al deze veranderingen in de geloofsopvatting van de ene op de andere dag zouden hebben plaatsgevonden is door al het gedane onderzoek inmiddels achterhaald. Hoe het zich heeft voltrokken is bijna niet inzichtelijk weer te geven. Uit de volkstelling van 1809 kwam naar voren dat bijvoorbeeld in het Gooi evenveel protestanten als katholieken woonden. Om al die verhoudingen zichtbaarder te maken heeft iedere auteur zijn best gedaan zoveel mogelijk informatie uit de voorhanden zijnde archieven naar boven te halen. Het resultaat is dat het bovengenoemd boek op een ook voor leken begrijpelijke manier inzicht geeft in deze ingrijpende gebeurtenis binnen onze regionale samenleving.

We mogen stellen dat het een lezenswaardig geheel is geworden voor belangstellenden uit alle gezindten. De prijs bedraagt Euro 29,-. Te verkrijgen bij de uitgever en de boekhandels in de Gooi- en Vechtstreek en het Eemland. Een aanrader voor de komende feestdagen.

Schenkingen

Nico Haarsma

- Foto’s van de kruiptocht van Mark Wewer, zoon van Anton Wewer, van Hilversum naar Nederhorst den Berg n.a.v. een weddenschap?

Hans Bak (Diemen)

- ‘Het merckwaerdigste mejn bekennt’, door Jan Bouman, 4 delen

Toos van Ooijen

- Certificaat met vaantje Konings Spelen, meester Kremerschool

VV Nederhorst

- ‘Van weiland tot stadion’, door Gerard Baar

E. van Benschop, Hilversum

- Familiealbum van Christianus Hageman (rond 1900)

Mevrouw Streutker

- Servies met afbeeldingen van Nederhorst den Berg

Mevr. Willy Snel, Alphen aan de Rijn

- Boeken: ‘Vecht en Veen op de valreep’ en ‘De Horstermeer 100 jaar droog

Hans Bak (Diemen)

- Foto in lijst van de brug over de Reevaart in Nederhorst den Berg. Ca 1960

Mevr. Brandes-Dubelaar, De Meern

- Diverse foto’s kasteelbrand en van werkzaamheden demping Reevaart

Nel Daalhuizen-van deMeer

- Foto’s ‘de Zonnebloem’ rond 2008
- Album 10 jaar Zonnebloem

Hans Bak (Diemen)

- Twee albums met foto’s van het Carnaval, jaren ’60
- Foto in lijst van de brug over de Reevaart ca 1960

Mevr. Tineke Koster

- Beschrijving inundatie Horstermeer (1945) door H. Koster

Mogelijkheid tot inleveren
van kopij voor Werinon Nr. 86
tot 20 april 2014.
info@historischekring.nl

Machinefabriek Reichart aan de Vreelandseweg

Ruud
Verkaik

In de jaren na de oorlog was er in Overmeer weinig bedrijvigheid. Jarenlang, tot ongeveer 1925, verdiende men zijn brood in de hoepelbuigerij. De hele Meeruiterdijksepolder was beplant met griendhout en die leverden de belangrijkste grondstof voor de hoepelbuigerijen.

De fabriek met op de achtergrond het inmiddels gesloopte sportcomplex en aan de Vreelandseweg de woning van de familie G. Vernooij.

Bekende werkgevers waren Streefkerk, L. Snel en van Emmerik. Later vond een groot deel van de inwoners van Overmeer werk in de melk- later schuimrubberfabriek 'Rivièra' van de gebroeders Venneman aan de Meerlaan. Van Leer's vatenfabriek in Vreeland zorgde, evenals de wasserij van Termeij

aan de Slotlaan, voor werkgelegenheid. Op 5 april 1950 vraagt de N.V. Montagebouw 'Simplex' bij de gemeente een hinderwet vergunning aan voor het oprichten en in werking hebben van een betonfabriek in Overmeer 103. Sectie C, nummer 372, groot 8.030 m². De daarnaast gelegen percelen weiland,

de nummers 383 en 371, zijn ook eigendom van de N.V. Montagebouw, waarvan de heer Colijn de enige eigenaar is. De fabriek is gebouwd met overheidssubsidie in het kader van de naoorlogse wederopbouw. Het machinepark bestaat uit een betonmolen, een sintelbreker, een maalmachine en twee triltafels die door middel van twee elektromotoren worden aangedreven.

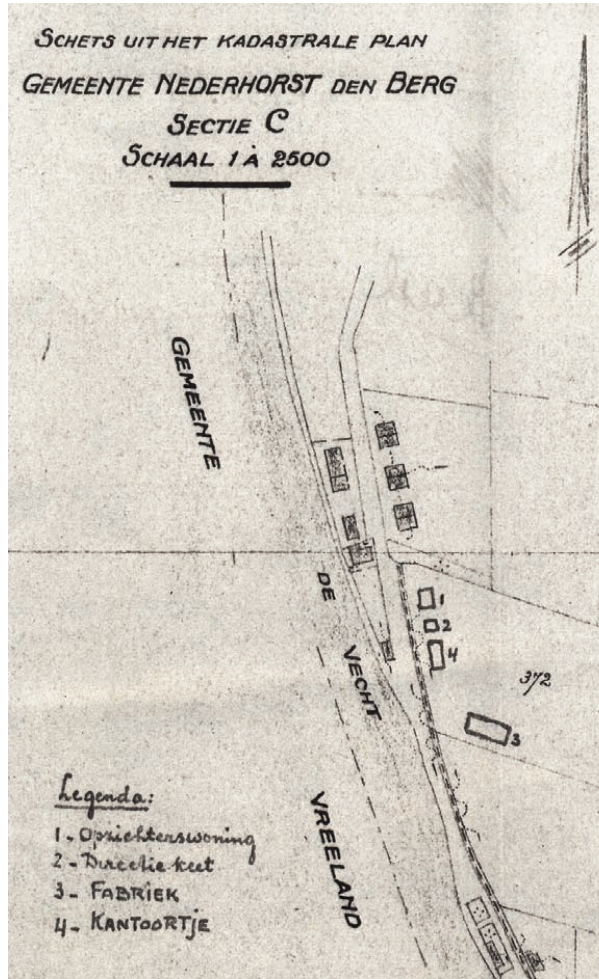
Op het terrein staat behalve de fabriek, een kantoortje, een directieket en een opzichterswoning. Veel van de werkzaamheden, zoals het breken en malen van de sintels vinden buiten plaats. Er plegen in de inrichting 20 mannelijke en geen vrouwelijke personen te verblijven.

De werkzaamheden die in de fabriek worden verricht zijn het maken van sintelbetonnen bouwelementen (vloer en wandplaten). Dit wordt vervaardigd volgens een eigen bouwsysteem en te gebruiken voor de z.g. montagewoningen. Zij zijn hun tijd ver vooruit, het systeem wordt nog steeds toegepast, alleen nu worden de elementen ter plaatse gegoten. Andere producten zijn de schuttingen en de garages en loodsen.

Er vindt in de naoorlogse jaren een grote inhaalslag van de woningbouw plaats, dit bouwsysteem geeft een grote tijdsbesparing ten opzichte van de traditionele bouw. Het bedrijf is er niet lang gevestigd, in 1955 komt het hele terrein, inclusief de opstallen te koop.

Het vertrek heeft o.a. te maken met de weigering van de gemeente om een vergunning te verlenen voor de realisatie van een laad- en losplaats aan de

Vecht. Rijkswaterstaat heeft hiervoor wel hun medewerking toegezegd. In september van dat jaar toont de gemeente belangstelling om de grond, 23.000 m², inclusief de opstallen aan te kopen voor de prijs van Fl. 60.000,-.

De heer Colijn is blij met de belangstelling van de gemeente maar heeft nóg een paar gegadigden voor de grond. Uiteindelijk is het de heer J.H. Reichart die het terrein met de opstal-

len koopt. De gemeente vist achter het net wat de aankoop van het terrein betreft. Na onderhandelingen met de heer Reichart koopt de gemeente grond voor woningbouw aan de Esdoornlaan. Reichart wil voor zijn personeel eigenlijk 6 woningen maar er worden slechts 4 van de te bouwen woningen bestemd voor zijn medewerkers. Als tegemoetkoming krijgt Reichart de volle medewerking voor een hinderwetvergunning, wat eerst weiland was wordt nu bouwgrond en er komt woningbouw. De gemeente moet ook zorg dragen voor een solide afrastering van het aangekochte terrein. Aangezien de gemeente geen voldoende mankracht heeft stelt Reichart één man personeel tegen betaling beschikbaar. Hij wordt assistent van de buitendienst medewerker N. Schreuder, samen zorgen zij voor een afrastering van betonpalen en prikkeldraad.

In 1963 bouwt woningbouwvereniging Goed Wonen een zestal woningen aan de Esdoornlaan. Vijf jaar eerder, in 1958, geeft Reichart de plaatselijke aannemer van Kooten opdracht voor de bouw van vier woningen, bestemd voor eigen gebruik. Ria en Joop Roep, de dochter en schoonzoon van de oprichter, ook meegekomen uit Amsterdam, hebben tot die tijd in de opzichterswoning gewoond.

Op 17 oktober 1956 vraagt Reichart een hinderwetvergunning aan voor het oprichten en in bedrijf hebben van een metaalbewerkingsinrichting, mede bestemd voor het repareren van grafische machines. Een twintigtal elektromotoren met een gezamenlijk vermogen van 26 P.K. moeten verschillende machines

draaiende houden. Rook en vuur worden niet ontwikkeld en ontplofbare en brandgevaarlijke stoffen zijn niet aanwezig.

Deze metaalbewerkingsinrichting is een bestaand bedrijf, opgericht in 1933 aan de Albert Cuypstraat 33 in Amsterdam en dat in 1939 onder de naam Grafisch Technisch Bureau Reichart verder gaat. Na de verhuizing naar Nederhorst den Berg biedt het bedrijf werk aan twintig personeelsleden plus één man voor de buitendienst. In 1964 wordt het 25-jarig bestaan gevierd en gaat men met alle medewerkers een dagje uit, de fabriek is die dag gesloten. Een jaar later wordt het kantoor uitgebreid met de aanbouw aan de voorzijde. Grote veranderingen in de grafische sector waardoor er grote investeringen gedaan moeten worden, zijn er mede de oorzaak van dat in 1982 de deuren voorgoed dicht gaan.

Het gebouw en het terrein worden verkocht aan Smits luchtfilters. Controle van milieuwetgeving en de aanpassingen die in 1999 gedaan moeten worden, hebben het bedrijf doen besluiten om binnen twee jaar te verhuizen naar het moederbedrijf in Uitgeest. Het bedrijfsgebouw en de grond worden na jarenlang leegstand door de woningbouw vereniging aangekocht. Het terrein maakt deel uit van de nieuwbouwplannen voor Overmeer Zuid. ■

Informatie uit Streekarchief Gooi en Vechtstreek en van de heer en mevrouw J.H. Reichart uit Hilversum, waarvoor hartelijk dank.

Hoe de Ballast in 1936 in Nederhorst den Berg terecht kwam

Gerard Baar

De metamorfose van het landschap achter de Dammerweg en de Overmeerseweg (waarvan de voorbijganger vanaf de weg niet veel ziet) is bewerkstelligd door een samenspel van het polderbestuur van de Spiegelpolder, het gemeentebestuur en de Amsterdamse Ballast Maatschappij. Later kwam de Blijkpolder daarbij, waarvan het uitgezogen deel bijna helemaal in het bezit van de familie Venneman was. De plas gaat de geschiedenis in als Spiegel- en Blijkpolderplas.

Charles de Vilder (1862-?).

In 1878 begon Zur Mühlen bij de sluisen van IJmuiden een eenmansbedrijfje onder de naam “de Ballast”. Hij mocht duinen afgraven om zand als ballast in vertrekkende schepen te kruien. Langzamerhand ontstond de vraag naar zand voor andere doeleinden, zodat hij de heren Moorman en Kramer binnenhaalde om de concessie die hij kreeg zo goed mogelijk te benutten. Het mes

sneed aan twee kanten, IJmuiden wilde een haven ontwikkelen en Amsterdam was zeer geïnteresseerd in het zand in verband met het ophogen van land voor haar stadsuitbreidingen. De ondernemers waren zo slim om tegelijk met het duin een strook erachter te kopen, zodat ze greep op het achterland hielden. Ze sneden daarmee eventuele concurrentie de pas af.

In 1905 richtten Thüning (schoonzoon van Moorman) en Kramer officieel de NV Amsterdamsche Ballast Maatschappij op. De grote man van het bedrijf zou Charles de Vilder (1862) gaan worden. Hij kocht in 1910 de aandelen van Thüning. De levensge-

schiedenis van De Vilder is interessant. Charles bracht het niet zomaar tot vooraanstaand industrieel op het gebied van grondwerken. Hij was een kind uit een straatarm katholiek daglonersgezin uit Grauw, een gehucht bij Hulst in Zeeuws-Vlaanderen.

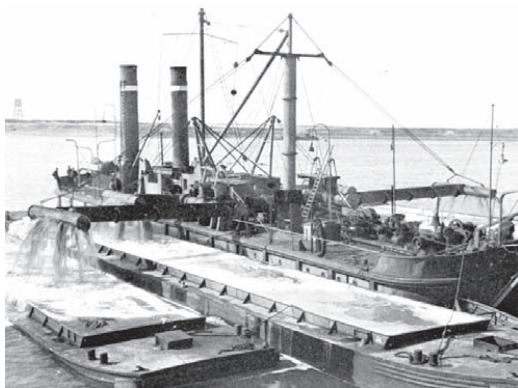
Zijn jeugd omschreef hij plastisch: “Ze zetten me ’s morgens buiten en verga- ten mij ’s avonds binnen te halen”.

Op negentienjarige leeftijd liep hij samen met zijn vader met de schop op de nek naar Parijs om de grond voor de fundamente van de Sacré Coeur af te graven. Bij terugkomst moest Charles in dienst, hij leerde daar lezen, schrijven en rekenen.

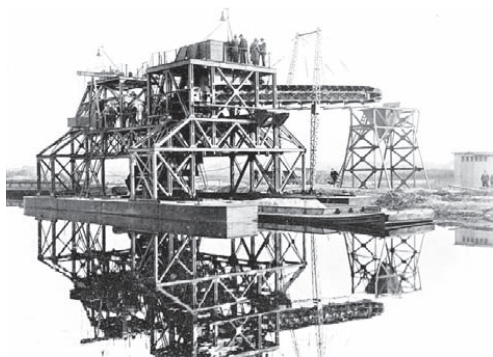
Na zijn diensttijd nam hij het vak van polderjongen weer op. Een paar jaar later trok hij naar Amsterdam, waar hij een opleiding tot politieagent volgde. In zijn hart bleef hij echter grondwerker, zodat hij op een gegeven moment terugkeerde naar de schop en de kruiwagen. Hij trouwde met Rosellia de Wagter die ook uit het Roomse deel van Zeeuws Vlaanderen kwam (uit Kruisdorp onder Hontenisse). Met zijn zwager Jan de Wagter begon hij in 1896 als stratenmaker, de eerste klus bere-

kenden ze met de wijsvinger in het zand. De melkboer op de hoek leende geld aan de mannen. Ze pakten ’s morgens de kruiwagen uit hun schuurtjes en liepen ermee naar het werk.

In 1898 gunde de gemeente Amsterdam hen het zandvervoer. Ze deden dat met door paarden getrokken driewielskarren. Twee broers van De Vilder gaven ook hun baan als politieagent op

Het vullen van de zandbakken in de twintiger jaren.

Lossen van zand voor spoorweg Alphen-Gouda.

om bij het bedrijf van hun broer te gaan werken. Charles was een man die werklust, soberheid en inzicht in zaken paarde aan ideeën. Hij vond bijvoorbeeld de schiftmachine uit, die de rails voor de excavateur (baggermolen op het droge) verplaatste, zodat er tijd-

voor de havens daar. Een in het oog springend project was het ophogen van het terrein waarop het Olympisch Stadion gebouwd ging worden. Onder-tussen legde het bedrijf verder weg dijken voor spoorwegen aan, terwijl De Vilder niet schroomde in de wegebouw te gaan.

Een voorbeeld, de nieuwe hoofdverbinding tussen Den Haag en Rotterdam kon de Ballast op haar conto schrijven. Er is zelfs nog een paar jaar bruinkool gewonnen in Zuid Limburg tijdens WO I om het tekort aan brandstof van ons land op te vangen. Bij het wegens gezondheidsproblemen noodgedwongen terugtreden van Charles

De Ballastsluis rond 1945.

winst ontstond. Die uitvinding deed hij maar even naast zijn vanaf 1910 veeleisende functie als directeur van de Amsterdamsche Ballast Maatschappij.

Hij bracht het bedrijf naar grote hoogte, het zand voor de werken in en rond Amsterdam kon de Ballast nog jarenlang bij IJmuiden weghalen. Bij de monding van het Noordzeekanaal ontstonden zo langzaam de sluisputten

(hij bleef commissaris) in 1928, had het bedrijf ongeveer 1500 werknemers. Hij kreeg bij zijn afscheid de pauselijke onderscheiding Pro Ecclesia et Pontifice, mede vanwege zijn sociale beleid binnen de onderneming.

In dat jaar was de Ballast al bezig met de aanleg van de sluisen in de afsluitdijk bij Den Oever, tevens lagen de plannen voor de aanleg van een spoor-

lijn over diezelfde dijk klaar op het kantoor. Die spoorverbinding is er nooit gekomen. Misschien had De Vilder al wel zijn oog op Nederhorst den Berg laten vallen ter vervanging van de aflopende concessie in IJmuiden, wie zal het zeggen. In ieder geval had de Amsterdamsche Ballast Maatschappij in 1933 reeds 160 ha land en water in bezit van de Spiegelpolder.

In 1936 zou de zandwinning officieel gaan starten onder de noemer bodemverlaging, het gebied lag gunstig ten opzichte van het te ontwikkelen Groot-Amsterdam. In 1962 zette de Ballast de Amsterdam III in in de Spiegelpolder (De Blijkpolder was nog intact). Deze zuiger was het prototype van een diepzuiger, waarmee het bedrijf broodnodige ervaringen opdeed voor de toekomst. Zodoende kon de Ballast de diepzuiger IJsselmeer ontwikkelen, waarmee ze uit de voormalige Zuiderzee zand gingen winnen voor de Ringweg van Amsterdam. Onder het wateroppervlak bevinden zich daar op verschillende plaatsen uitgezogen gaten van wel 70 meter diep.

Zij weten de diepte...

De sluisen bij Den Oever in aanbouw.

De komst van de Amsterdamse Ballast Maatschappij naar Nederhorst den Berg heeft de gemeente ontegenzeggelijk economische voordelen opgeleverd. Allereerst werkgelegenheid en de mogelijkheid voor gewone Bergse jongens in de praktijk van alles te leren.

Na haar vertrek in 1979 liet het bedrijf een recreatiegebied achter, dat door de provincie verder is ontwikkeld. De sluis bleef door de druk die belanghebbenden op Provinciale Staten uitoefenden gelukkig in werking. Hij had dichtgegooid moeten worden, maar is in verkleinde vorm later volledig vernieuwd.

Iedereen kan nu op zijn of haar manier genieten van de rust op, in en om een door mensenhanden ontstane plas (met behulp van machines). Het door de voorvaders van menig Berger met schop en baggerbeugel geschapen landschap is door de komst van de Ballast volledig herschapen. ■

Wie zich wil verdiepen in meer dan veertig jaar zandwinning zie Werinon nummer 3, oktober 1991.

Bron: Gedenkboek t.g.v. het zilveren jubileum der Amsterdamsche Ballast Maatschappij samengesteld door C.K. Elout

De woonwagen van Gerrit van der Wiel

Gerard
Baar

Corry van Huisstede-van der Wiel is in 1928 geboren in Werkendam. Haar vader werkte zijn hele leven bij de Ballast, vandaar dat zij in haar jeugd van 1943 tot 1947 in Nederhorst den Berg woonde, vlakbij de Ballastsluis.

Ze kan bogen op een groot aantal verhuizingen, hoewel haar ouders dat het meest deden, wel 27 keer! Als haar vader naar een andere 'put' moest, deelde hij haar moeder mee dat de sleepboot de andere dag kwam. Die wist dan genoeg en ging de bakker, de slager en de melkboer betalen. Haar man reed ondertussen de woonwagen op een platte boot, zodat hij op tijd voor vertrek gereed lag.

genoot met volle teugen van het eerbetoont dat de directie over de jubilaris uitstortte. De Ballast was een echt sociaal bedrijf, de werknemer kon altijd op steun en begrip rekenen wanneer er ziekte of tegenslag binnen het gezin was. De directie dacht dan mee.

Corry is door Gerrit van Huisstede teruggehaald naar Nederhorst den Berg. Ze trouwden in 1951 in de gereformeerde kerk, zij was hervormd opgevoed, maar nam het geloof van haar man aan. Gerrit had een droogwasserij die hij vervuilde voor een baan als bedrijfsleider bij wasserij Schoonoord aan de Dammerweg.

Corry volgde in haar jonge jaren een gedegen opleiding voor naaister, zodat textiel haar niet onbekend voorkwam.

De hoofdtaak van de vrouwen lag binnen die generatie echter binnen het gezin.

Corry herinnert zich heel goed het feest dat de Ballast haar vader aanbood ter gelegenheid van zijn 25-jarig dienstverband bij het bedrijf.

De glamour van hotel Krasnapolsky overdonderde haar lichtjes maar ze

Na het overlijden van haar man betrok ze een bejaardenwoning aan de J.J. van Goyenstraat, van waaruit ze een paar jaar geleden voor het laatst verhuisde naar Zorgcentrum de Kuijer. ■

De mannen van de Ballast

Mark
Hilberts

Na het verdwijnen van veel nijverheid in de eerste decennia van de twintigste eeuw, waaronder de hoepelbuigerijen, ontstond midden jaren dertig nieuwe werkgelegenheid in Nederhorst den Berg.

De Amsterdamse Ballast Maatschappij begon in 1936 met de zandwinning in de Spiegelpolder. Anno 2013 zijn er in Nederhorst den Berg nog een handjevol oudere mannen te vinden, die over de zandwinning in de Spiegelpolder

(later ook in de Blijk) kunnen vertellen. In de Wijde Blik, die tot de gemeente Kortenhoef behoorde, begon bijna gelijktijdig de firma Blankevoort uit Bloemendaal. Bij beide bedrijven konden volop Bergse mannen aan de slag.

Boven: De Blijkpolder wordt leeggezogen.

Onder: Han Snel op de boot 'Reveille' van zijn eerste baas.

Gerrit Snel bij Duivendrecht, met zandbakken op weg naar Slotervaart.

Ze vervoerden in de loop der jaren samen enorme hoeveelheden zand naar de stadsuitbreidingen van Amsterdam. De vaarweg naar het Amsterdam-Rijnkanaal bij Nigtevecht was voor Blankevoort wat langer dan die van de Ballast, omdat zijn bakkenschippers om het Eiland heen moesten.

In de hoogtijdagen van de zandwinning in Nederhorst den Berg werkten er minstens 70 mannen uit het dorp voor de Amsterdamse Ballast Maatschappij.

Het kenmerk van deze onverzettelijke werklieden was, nergens tegen opzien en voor dag en dauw opstaan om de nodige lange werkdagen te maken. Voor de HKN reden genoeg aan twee oud-werknemers te vragen hoe zij hun werkzame leven bij de 'Ballast' hebben ervaren.

Han Snel (1940)

“Toen ik een jaar of vijftien was ben ik begonnen met werken, ik wilde niet meer naar school en ja er moest toch brood op de plank komen! Werken leerde je vroeger in de praktijk, ik ben niet gelijk bij de Ballast begonnen, maar eerst als dekknecht op een binnenvaartschip ‘de Reveille’. Via eenvoudige klusjes, kon je hoger opkomen.

Het leren ging vaak met vallen en opstaan. Het zandzuigen op de plas gebeurde met verschillende schepen, het zand werd in bakken vervoerd via de Vecht en het Amsterdam-Rijnkanaal naar Amsterdam. Het droge zand werd bijvoorbeeld gebruikt om de ‘nieuwe Amsterdamse wijk Buitenveldert aan te leggen, begin jaren zestig. Er zaten zo’n acht of negen man ‘op een zand-

zuiger', een schipper, dekknechten een eerste machinist, een kok, zo zag het er meestal een beetje uit, wat de bemanning betrof. De uitvoerder had de leiding over de zandwinning. Zo'n ploeg was van maandag tot vrijdag van huis. Lange dagen werken van: 's ochtends 06.00 tot minimaal 's avonds: 06.00. Maar op vrijdag stopten we eerder! Meestal rond 14.00 uur. Lang niet alle mensen aan boord kwamen uit Nederhorst den Berg. Nee, joh, integendeel, er werkten ploegen uit Urk, Genemuiden, Sliedrecht en Werkendam. Sommige van die werkers hadden de gewoonte hun eigen 'vleespannetje' mee te nemen, waar ze doordeweeks hun eigen vlees in bewaarden of kookten. Dat weet ik nog goed.

Iedereen sliep aan boord. Op vrijdagmiddag stond de taxi van Snel klaar om de mannen naar het station in Weesp te brengen. In de jaren vijftig had je ook de firma Blankevoort die met zijn bakken met zand voer. Het was een drukte van jewelste met scheepjes

De sleepboot van Han Snel bij de Oranjesluizen.

De sleepboot van Han Snel op het IJsselmeer.

in die tijd, op de Vecht, het Amsterdam-Rijn kanaal en de Gaasp, op weg met lading naar Amsterdam. Of met lege bakken terug naar de Vechtplassen.

Als zo'n zandbak door de Vecht moest kwam er trouwens de nodige stuurmanskunst aan te pas. Dat vak heb ik ook in de praktijk moeten leren, zonder radar en andere elektronische snufjes, zoals een marifoon, maar op pure stuurmanskunst.

Gerrit Snel op de Amstel.

Het vaarbewijs werd pas in 1983 een verplichting, tot die tijd leerde je het in de praktijk. Het was wel zo dat wij van de Ballast in 1983 automatisch een vaarbewijs kregen, toen de regering die verplichting instelde.

Uiteindelijk heb ik maar kort in de Spiegelpolder gewerkt, na een tijdje kon ik zelfstandig schipper worden. Het werk in deze omgeving verminderde door nieuwe technische uitvindingen, waardoor de productie enorm toenam.

Het einde van de lopende band aan de Vecht.

Dat betekende dat je soms een winter lang weinig werk had. De kosten van de schepen die aangemeerd lagen in de Vecht liepen wel door natuurlijk! Dat kon zo niet doorgaan, dat wisten wij ook wel!

De Ballast was ‘een goede baas’, maar wilde je blijven werken, dan moest je op een gegeven moment wel bereid zijn je aan te passen. Kiezen of delen was dat. Van de Ballast heb ik om die reden een andere werkomgeving geaccepteerd. Daardoor heb ik uiteindelijk gewerkt in Noord-Zweden, bij de Botnische Golf, in Cork in Ierland en in Singapore!

90 dagen van huis en dan een maand thuis, zo ging dat in die tijd. Dat kon niet zonder een goed thuisfront. Je moest wel een zelfstandige vrouw hebben, anders redde je het niet. We werkten in ploegen en hadden onderling een uitstekende band. Uiteindelijk heb ik 43 jaar voor de Ballast gewerkt, dat zegt genoeg denk ik. Ik heb er een beste baas aan gehad.

Voor een jongen, afkomstig uit een eenvoudig gezin uit Overmeer, was het natuurlijk een fantastische ervaring om zoveel in het buitenland te werken en wat van de wereld te zien. Als je ziet hoe dat nu allemaal anders gaat, in deze tijd. Ik heb het beeld nog voor me van de schooljongen die ik was, die op zijn klompjes naar de Warinschool liep – en dat vier keer per dag! Al veel jonger dan nu werd je toen geacht zelfstandig te zijn.

Wist je trouwens dat de naam Ballast, afkomstig is van het zand dat vroeger gebruikt werd om de schepen dieper te krijgen, of om ze in balans te houden.

Het treintje van de Ballast tegengehouden door Rinus Peters.

Tegenwoordig werkt dat allemaal met luchtdruk en zo, toen met zand. Door de komst van nieuwe technieken verdween het zoeken naar ‘ballast’ op deze manier, en legde de Ballastmaatschappij zich toe op het winnen van zand voor bouwprojecten.

Op de voorgrond de lopende band naar de Vecht.

Later kwam daar het ‘natte werk’ bij, het baggeren voor bijvoorbeeld havens. Inmiddels zijn deze werkzaamheden door de Ballast verlegd naar de utiliteitsbouw. Ik ben nu geruime tijd met pensioen, maar zou het werk dat ik altijd voor Ballast gedaan heb zo weer doen, als ik jong zou zijn.”

zoog in de jaren zeventig ten opzichte van die begintijd, rond 1936. We haalden in de jaren zeventig op een gewone werkdag 10.000 kub binnen, dat is wel drie van die grote bakken in een uur! Er werkten veel mannen uit het dorp in die tijd voor de Ballast, ik herinner me nog: Gerrit van de Wiel, Gerrit Huis-

De Blijkpolder vanaf De Goog gezien.

Chris de Ridder (1946)

“Mijn vader kwam uit Werkendam en is door baggerwerkzaamheden in Nederhorst den Berg verzeild geraakt. Als schipper verdiende hij de kost, zodoende raakte ik als kleine jongen al vertrouwd met varen en water. Spelenderwijs ben ik er eigenlijk ingerold. Tot 1978 heb ik in de Spiegel- en Blijkpolder gewerkt als schipper. De techniek veranderde snel als je vergelijkt hoeveel meer zand de zuiger op-

stede, Freek Gerritsen en natuurlijk Daan de Bruin.” Chris zegt met een lach dat er een hoop mooie verhalen te vertellen zijn.

“Eerst heb ik in Vreeland gewerkt, nabij de Nes, later was ik schipper op de Spiegelplas. Toen het werk op de Spiegelplas eind 1979 gedaan was, betekende dat, dat je binnen de Ballast wat anders moest gaan doen. Het buitenland was voor mij geen optie. Bij het tot stand komen van grote infrastruc-

turele werkzaamheden heb ik daarna mijn bijdrage geleverd. Bijvoorbeeld bij de inpolderingswerkzaamheden bij Muiden. Daar waar nu de Maxis gevestigd is.

Daarnaast voerde de Ballast een grote klus bij de havens van Den Helder uit. Ik heb ook gewerkt aan de Calandtunnel en de Willemspoortunnel. In een latere fase maakten ze mij werkvoorbereider, zodat ik met ‘een auto van de baas’ door heel Nederland tufte. Bij dat werk had ik dezelfde vrijheid, die ik altijd al als schipper gewend was.

Het water is blijven trekken, trots vertelt Chris over zijn sleepboot ‘de Insulinde’, die hij helemaal heeft opgeknapt. Het is een schip dat veel inwoners van Nederhorst den Berg zullen herkennen als de boot waarmee Sinterklaas jaarlijks zijn intrede doet in het Vechtdorp.

Als geboren en getogen Berger heeft Chris als Overmeerder het dorp zien veranderen. Vroeger kende je iedereen, dat is al lang niet meer zo. Verder lijkt de tijd, dat er bij Uitermeer in de Vecht soms wel 70 sloopjes (zandhazen) lagen te wachten tot ze op weg konden naar de Ballastsluis, heel lang geleden.

Toen ik daar werkte was zeker niet alles beter, maar ik kijk er wel van op hoe sommige dingen tegenwoordig gaan. Het navigeren, ook zoets, vergde grote stuurmanskunst als schepen van het Amsterdam Rijnkanaal in Weesperkarspel (nu Driemond) de Gaasp op moesten, op weg naar Diemen. Er reed soms een man op een brommer vooruit, die constant moest kijken of het vaarverkeer op de Gaasp niet in het nauw

De sleepcombinatie bij het Hemeltje.

kwam bij de diervoeder fabriek van ‘Sluis’ omdat het daar te smal was voor het elkaar passeren. Nu zou dat mannetje zonder werk zijn, nietwaar?”

Han Snel voegde nog een kleine anekdote aan het verhaal van Chris toe. Wanneer de zuiger op de plas verlegd moest worden, communiceerde Han met de zuigerschipper door seinbewegingen met zijn bezem te maken. Deze manier van seinen (semafoor- of vlagseinen) stamt nog uit de tijd van Napoleon. Han had zelfs geen vlag aan boord en het mobieltje was nog niet uitgevonden. ■

Hier ligt de sleepboot van Chris door hemzelf gerestaureerd.

De organisator van de Open Dag

in Nederhorst den Berg is een overkoepelend orgaan van alle Historische Kringen in de regio's Eemland, het Gooi- en de Vechtstreek. Voor haar voortbestaan zoekt zij dringend nieuwe leden. De periodieken geven een zeer gedifferentieerd beeld van de specifieke geschiedenis van de genoemde streken.

Tussen Vecht en Eem

De Stichting Tussen Vecht en Eem (TVE) stimuleert de historische belangstelling voor het Gooi, Vechtstreek en Eemland. Binnen TVE werken circa 40 lokale en regionale organisaties samen.

DE PLAATSELIJKE HISTORIE IN EEN BREDER PERSPECTIEF

- * Heeft u ook belangstelling voor de geschiedenis van onze regio?
- * Vindt u ook dat het cultureel erfgoed in onze regio in stand moet worden gehouden?
- * Vindt u het ook belangrijk dat de historische, culturele instellingen in onze regio goed samenwerken om gezamenlijk een vuist te kunnen maken?
- * Wilt u interessante artikelen lezen over onze regio en op de hoogte blijven van publicaties en activiteiten?

Wordt dan **donateur** van **Stichting Tussen Vecht en Eem**, kortweg **TVE**.

Kennismakingsaanbod voor 2014: **€ 15**, plus de **Historische Canon Tussen Vecht en Eem**, daarna € 19,50 per jaar.

Donateurs van TVE:

- Ontvangen elk jaar vier nummers van het tijdschrift Tussen Vecht en Eem, waaronder één extra dik themanummer.
- Ontvangen uitnodigingen voor de jaarlijkse Open Dag, concerten en lezingen. Deze evenementen kunnen met korting worden bijgewoond.
- Kunnen met korting krijgen op diverse historische publicaties over de regio.

Aanmelden als donateur via www.tussenvechteneem.nl, ofwel schriftelijk naar: Penningmeester TVE, Rostocklaan 7, 1404 AD BUSSUM, ofwel telefonisch via nummer 035-694 7726.

Wim Dubelaar (1936), telg uit een Overmeers bakkersgeslacht (2)

Gerard Baar

In de vorige Werinon vertelde hij ons hoe het hem vergaan is in zijn bakkersleven. Hij bakt trouwens nog altijd een paar uur per week stokbrood bij een delicatessenzaak in Hilversum.

De laatste dagen van brouwerij 'het Lam'.

In dit tweede en laatste deel vertelt hij over de bewoners van de Vreelandseweg uit zijn jeugd, ongeveer tot aan het voormalige grote gemaal van de Horstermeerpolder, dat op de driesprong naar de Horstermeer staat. Het enige wat hij niet kwijt wilde, was het recept van zijn altijd overheerlijke speculaas.

Overmeer was een heel aparte buurtschap in de ogen van andere Bergers. Wim heeft zich daar nooit wat van aangetrokken, hij vertelde vol vuur over de jaren dat Overmeer slechts uit één

weg bestond, die om een breed, hoger gelegen stuk grond langs de Vecht liep. Aan de Vechtzijde strekte zich het grootste deel van de bebouwing uit, waarvan een deel later onder de slopershamer viel.

Over de grindweg vol gaten, vanaf het Hemeltje uit de richting Vreeland komend, stond net voor de brug over het boezemkanaal de boerderij Rustoord, een voormalig café (tot 1932), toen net door Karel Pouw overgenomen van zijn schoonmoeder, de weduwe Van Benschop.

Vorbij deze enkele ophaalbrug kwam je halverwege het laatste stuk naar Overmeer langs het dijkstulpje van de familie Ledder, voormalige vriendwerkers.

Bij het bereiken van de buurtschap trof het oog dan een kleine uitspanning annex café met terras aan het water. Café 'Neutraal', ook bezocht door mensen die al een Jordaan kruisertje (klein bootje) hadden. Langs de steiger

lagen naast de roeiboten, die uitbater Rutgers aan vissers en dagjesmensen verhuurde, zelfs een paar waterfietsen.

Volgens de overlevering was dit café nogal in trek bij Overmeeders, omdat ze er ongezien konden komen. Een fabeltje natuurlijk met zo'n aan de achterkant van de huizen gelegen jaagpad. Naast dat tamelijk grote café stak een klein, laag, armoedig dubbelhuisje met rieten dak wel erg af. Aan de ene kant woonde Arie van de Velde met zijn Doortje, terwijl de andere helft aan de familie Stoker 'onderdak' bood. Laatstgenoemde ving om aan de kost te komen aan de overkant van de Vecht met zijn hond mollen op het land van de boeren. Eens presteerde een van zijn 'klanten' het om op een ochtend, terwijl het stront van de dijk regende, bij hem aan te kloppen met de mededeling dat hij zijn hond wel thuis kon laten... Arie van de Velde ging later bij de jeugd door het leven als Ome Arie,

hij beheerde toen de Overmeerse speeltuin. Het net nieuw gebouwde dubbele woonhuis van Toon de Bruin benadrukte nog eens de staat waarin de onbewoonbaar verklaarde woninkjes van de bovengenoemde twee gezinnen verkeerden. Toon had een taxibedrijf, zodat hij een van de eerste Overmeersers was die met een auto reed. Tegenover de net genoemde locaties maakte een boomgaard (in het bezit van een Hilversummer) plaats voor de eerste nieuwbouw in Overmeer. Vader Jan Dubelaar moest naarstig op zoek naar een nieuwe uitrustplek voor zijn paard. Het beest was gewend daar te grazen na gedane arbeid. Naast Toon de Bruin woonde Jan van Benschop aan de achterkant van een langgerekt huis aan

De Driesprong met rechts het kruidenierswinkeltje.

volksmond als ‘cent van het blad’ door het leven ging. Ze verkocht snoep. De buurman van die twee was de bekendste Overmeerder uit die tijd, Henk Dolman. In veel publicaties komt zijn naam voor omdat hij zich altijd voor de

Nederhorst den Berg

Overmeer

Uingave M. G. Roukens, Jr. Nederhorst den Berg No. 756

Het oude gemaal van de Horstermeer rond 1920.

de Vecht. Zijn vader (Elias van Benschop) had in dat vroegere woonhuis van de familie zijn oude dag door willen brengen. Hij overleed voor het zover was. Aan de voorkant, langs de weg, woonde vrouw Ebbelaar die in de

medemens heeft ingezet. Wim ruikt nog de heerlijke lucht van de door Dolman gerookte paling. Deze broodvisser ving ze, naast allerlei soorten vis, in het door hem gepachte gedeelte van de Blijkpolder.

Naast zijn huis liep een gang naar de Vecht welke nodig was voor calamiteiten zoals brand. Vroeger diende dit paadje om drinkwater uit de Vecht te halen voor mensen die geen water achter de deur hadden.

Er tegenover woonde in een groot houten huis aan de voorkant Hein Versteeg, die scheef liep ten gevolge van een beroepsziekte.

Gerrit Snel en zijn vrouw lopen langs de schutting van Schulpenburg.

Chris de Bruin met zijn fietsje.

Hij was jarenlang tenenschiller geweest bij een van de hoepelbuigerijen die Overmeer rijk was.

Wim Dubelaar deed even voor hoe dat ging, het lichaam móest bij het afstropen van de twijgen wel scheef staan, anders lukte het gewoon niet.

Van Slightenhorst zat in het midden en daar achter woonde Gerrit Snel, een later omgekomen bakkenschipper die bij de firma Blankevoort werkte.

Niet lang daarna maakte dit aaneengesloten grote huis plaats voor de bouw van de Kastanjelaan (de eerste zijstraat van Overmeer). Op de plek van het tegenwoordige café 'Het Jaagpad' (voorheen 't Stippie') zat Jan van de Hoed. Hij was groenteboer, maar verkocht op een dag ook snoep. Een poosje daarna zag hij een gat in de markt, Jan begon een snackbar, de eerste van het dorp. Hij doopte zijn zaak 'Jani el Kadi', een samenstelling van de namen van de gezinsleden. Het zakgeld van de dorpsjeugd ging in het vervolg deels op aan patat met mayonaise.

Jan was een aardige rustige kerel, die voorheen ook in het keetje van voetbalclub Avance met zijn Kaatje voor frisdrank, snoep en thee voor de spelers zorgde. Gerrit Visser nam later de snackbar van hem over, die inmiddels was uitgegroeid tot een belangrijk trefpunt voor de jeugd.

Het gedoetje van Bouwmeester grensde aan dat van de ondernemende Van de Hoed. Wim herinnerde zich een tijdens de oorlog echt gebeurd voorval. Bij Bouwmeester had in die tijd altijd een bed in de kamer gestaan, buiten had hij goed zichtbaar een bord opgehangen waarop 'difterie' geschreven stond. De Duitsers waren als de dood voor besmettelijke ziektes, zodat ze bijvoorbeeld bij de razzia van januari '45 niet eens bij hem naar binnen durfden.

Het geboortehuis van de geïnterviewde komt natuurlijk uitgebreid aan bod, Brouwerij 'het Lam'.

Achter de mannen de beschreven Vreelandseweg in Oud-Overmeer.

Achteraf bekeken een oude gribus, maar vol herinneringen. Sloop bleek onvermijdelijk omdat er in de zestiger jaren gewoon geen geld was om dit onbewoonbaar verklaarde eeuwenoude, karakteristieke bouwsel te restaureren. Bovendien besteedde de gemeenteraad in het kader van het oplossen van de woningnood weinig aandacht aan eventueel architectonische waarde van onbewoonbaar verklaarde woningen. Ook de meeste mensen in zowel Overmeer als in Den Berg dachten, 'opge-ruimd staat netjes'.

Onder het afdak van de Brouwerij had een waarschijnlijk tijdens de WO I gesederteerde Fransman, Flip (Philippe) Marcel, zijn kapperszaakje. Het onder-

komen, met een soort bedstee en slechts verwarmd door een potkachel-tje, heette in de volksmond het 'Bokkenhok'.

Om het onvermijdelijke verlies van wat een monument had kunnen zijn een beetje te compenseren, even een leuke anekdote. Grootvader Willem Dubelaar had een hond die Tinus heette. Nu wilde het geval dat een van de kruideniers van het dorp ook Tinus heette, te weten oude Vlaanderen, die een winkeltje op de Overmeerseweg had, tegenover het kasteel. Hij ging iedere week 'horen' (dat was de term voor het opnemen van de boodschappen voor de week die daar op volgde). Op een keer stond Vlaanderen, zich van geen kwaad

bewust, bij vrouw Mathezing voor de deur van haar tegenover de Brouwerij gelegen dijkhuisje. Zij had drie zonen, waarvan er eentje naar zijn moeder riep: “Tinus is er weer”, waarop zijn moeder riep “gooi die gluiperd een klomp voor zijn harses”. Tinus Vlaanderen scheen als versteend op het erf gestaan te hebben. Het joch doelde op de hond van bakker Dubelaar, die weer eens onaangekondigd wat te eten kwam zoeken.

Bertus van de Hoed met zijn voddenkar. ‘Vodduuu!’

Naast Bouwmeester hadden twee gezinnen onderdak in een lage, haaks op de weg staande ‘twee onder een kap’ woning. In de ene woonde zeeman Hannes Udo met zijn sigaren rokende Deense vrouw Annemarie, in de andere Versluis.

De zoëven genoemde vrouw Mathezing had een middenwoninkje, naast haar, aan de zuidzijde van het dijkhuisje, gaf Coba Maalderink onderdak aan twee kostgangers (niet voor te

stellen gezien de afmetingen). Aan de Schulpenburgzijde woonde Gerrit Vos-sepoel, de fietsenmaker. Zijn kleine werkplaats stond er tegenaan. Gerrit was een meester in het moffelen van fietsen (het onder verhitting een beschermende laag aanbrengen), zodat hij zelfs regionale bekendheid genoot. Tot aan café Schapers (nu de Herberg) had de dijk geen bebouwing, waardoor de voorbijganger vrijelijk zicht had op de

achterliggende polder. Hier lag voorheen de siertuin van het voormalige buiten Schulpenburg. In de jonge jaren van Wim was het een groot volkstuintencomplex. In Overmeer zeiden ze niet “Ik ben even naar de tuin”, maar hanteerden ze de gevleugelde uitdrukking “ik ga naar Schulpenburg”.

Hier tegenover lag tot aan de Vecht nog een onbebouwd stukje Overmeer, de werf.

Een speel- en ontmoetingsplekje, waar bij mooi weer de bewoners van het buurtje nieuws uitwisselden. Tevens diende het als loswal voor schipper Vos-sepoel, die samen met de families De Ridder, Jo Baar en Overes in de voor bewoning geschikt gemaakte voormalige hoepelbuigerij van Streefkerk woonden.

Het geheel staat al jaren leeg en wordt langzaam overwoekerd door struikgewas. Hier begon Tuindorp.

De rest van Tuindorp is hetzelfde gebleven, alleen zijn er natuurlijk andere bewoners gekomen. In het dubbele huis voor aan de weg woonde links Hannes Snel (chauffeur van wasserij Vechtzicht aan de Slotlaan) met een groot gezin. Naast hem Cor Groen, kraanmachinist bij kolenhandel Van Emmerik. In het wat naar achteren liggende de families Gijs Overes en Cor van der Linden, beiden eveneens chauffeur. De een bij wasserij 'de Helling' aan de overkant van de Vecht, de ander bij wasserij 'Welgelegen'.

Het pad ernaast leidt naar de tweede omgebouwde voormalige hoepelbuijgerij (die van Van Emmerik), waar toen Kors Vlug, Willem van Huisstede en de drafstportstalhouder Willem Leeuwenkamp woonden.

Als laatste noemde Wim in zijn verhalen het oude Horstermeergemaal waar vodden- en huidenhandelaar Toon van de Hoed zijn bedrijf had. Naar de huidige maatstaven zou het daar vaak verschrikkelijk gestonken hebben vanwege de opgespannen huiden die buiten te drogen hingen. Wim deerde het niet, evenals de overige bewoners van Overmeer. Het hoorde erbij. ■

Ik kan mij een heel groot deel van Wims' beschrijvingen over het oude Overmeer herinneren, want na de oorlog liep ik een paar jaar lang enkele malen per week, samen met mijn broer Jan, na school naar mijn grootouders op Rustoord om lekker mee te eten. Onze vele tantes venwenden maar al te graag hun eerstgeborene neefjes.

Ik voel mij naast Berger ook Overmeerder.

Waar eens brouwerij 'het Lam' stond...

Zo had het kunnen zijn...

Zomerspektakel

Verrassend damesbezoek op de Overmeerseweg.

Op 6 juli j.l. stond de stand van de HKN tijdens de braderie op een toplocatie voor het huis van mevrouw Martha Mulders. De verkoop liep nog niet zo tot er hulp uit het verleden kwam.

De heren Frenk Franssen en Kees Stalenhoef, die 's morgens het kraampje bemanden, ondergingen verbaasd lachend het onaangekondigde bezoek van Jacoba van Beieren, gravin van Holland en Henegouwen. Zij ver-

dween even later in de menigte, onze medewerkers in opperste verbazing achterlatend. Zou ze op visite bij de kasteelvrouw gegaan zijn?

Later hoorden we dat zij, bij gebrek aan een hofdame, zelf haar uitgaansjurk heeft moeten maken vanwege de verarming van de adel. Niet alle leden van de HKN kennen deze nijvere dame en toneelspeelster, het is Ina van Mourik, echtgenote van onze gewaardeerde medewerker Johnny. ■

Gerard Middelkoop (1918-1993)

De laatste machinist op het grote gemaal van de Spiegelpolder

Gerard Baar

Gerard zag op 11 augustus van dat jaar het levenslicht in een klein huisje op het Achterdorp (Kerkstraat). Na de lagere school, bij de nonnen naast het gesticht achter de Voorstraat, ging hij noodgedwongen aan de slag.

Zootje Cyril.

De molen van de Spiegelpolder rond 1925 aan de Dammerweg.

Eerst bij Cor Kroone in de Horstermeer, een jaar later op de tuinderij 'Stilhorn' van Frans Welle op het Kleine Eiland (de Hornpolder). Hij heeft dat tot aan zijn trouwen met hart en ziel gedaan, maar de maatschappelijke ontwikkelingen na WO II noopten hem ander werk te zoeken.

In 1953 ging de voorlaatste machinist van het gemaal, Gerrit van Huisstede, met pensioen. Middelkoop kreeg van het polderbestuur de gelegenheid hem

op te volgen op basis van een betrekking voor halve dagen.

Gerard was een paar jaar daarvoor getrouwd met Lenie Ketelaar. Het echtpaar ging maar al te graag in het huis wonen dat onderdeel uitmaakte van het poldergemaal. Het geluid van de pompen namen ze op de koop toe, dat wende snel. Om het gezinsinkomen aan te vullen kon hij 's avonds bij Bode van Zomerem terecht. Bij gebrek aan overdekte bedrijfsruimte gebruikte Van

Zomerende garage van Reytenbach aan de Overmeerseweg. Iedere avond moesten goederen uit de verschillende vrachtwagens van de ene naar de andere overgeladen worden, teneinde de bodediensten zo soepel en voordelig mogelijk te laten verlopen. Al met al een heel gesleep, heftrucks waren er nog niet.

Zijn oudste dochter Wijnanda (1953) vertelde dat haar vader, op instigatie van medewerkers van de Shell, in 1955 het plan opvatte bootjes te gaan verhuren. De Shell had voor personeel dat van sportvissen hield al jarenlang een stuk of tien roeiboten aan een steiger achter het gemeaal liggen. De machinist fungeerde als onbeschreven

niet zitten (hij had nooit aan een toekomst als botenverhuurder gedacht), maar uiteindelijk liet hij zich toch door 'twee vaste klanten' overhalen om drie roeibootjes aan te schaffen.

Deze vissers in hart en nieren brachten een hele tijd iedere vrijdagnacht door op de vliering van de machinekamer, omdat ze altijd zo vroeg mogelijk het water op wilden om hun hengels uit te gooien. Heel toevallig droeg een van de twee de naam Neering! Ze hoefden in het geheel niet bang te zijn dat ze zich zouden verslapen, want hun vriend Middelkoop begon altijd vroeg met het opstarten van de motor van het gemeaal.

oppasser. Om de een of andere onduidelijke reden maakte de multinational daar een eind aan.

Haar vader hoorde de verhalen van een paar in het uitoefenen van hun hobby getroffen vissers aan. Ze maakten regelmatig gebruik van zo'n bootje en staken hun teleurstelling over het verlies van het stekkie niet onder stoelen of banken. Eerst zag hij het helemaal

Die handelingen heeft hij jarenlang verricht, want Wijnanda herinnert zich dat ze als jong meisje graag toekeek. Ze zat dan braaf op de hoge drempel van de machinekamer, want haar vader had het haar ten strengste verboden ook maar een stap in de richting van de dieselmotor te zetten.

Later maakte het elektrisch starten van de pomp een einde aan dat ochtend-

ritueel. Van het een kwam het ander. Gerard bouwde in 1955 gelijk een bescheiden kantine (een soort van schuilhokje), waarbij zijn oomzegger Jan Schipper hem hielp. Rond 1960 maakte dit eerste onderkomen plaats voor een veel groter houten gebouw, dat als visserscafé 'de Spiegel' verder de geschiedenis in ging.

Het aantal sportvissers dat onderdak bij hem zocht en ook vond, nam alleen maar toe. Misschien waren de af en toe in de krant afgedrukte foto's daar debet aan. Trotse vissers lieten hierop de lezers grote snoeken zien, die ze in de Spiegelpolder hadden gevangen. Volgens de overlevering is er op de plas ooit

in het verhuurbedrijf legde. Niets was hem teveel, hij maakte het de klanten volledig naar de zin. Verderop in dit verhaal wordt daarvan het bewijs op bijzondere wijze geleverd. Gerard wist precies hoe laat iemand het trappetje af zou komen, dat naar de lager gelegen kantine en steigers leidde. De betreffende visser kon dan gelijk in de voor hem klaargelegde boot stappen. In de bun van de boot zwommen nietsvermoedende aasvisjes hun laatste rondjes.

Zijn vrouw Lenie zette koffie, kookte soep en verwende de hengelaars zelfs met broodjes gehakt. Bovendien maakte ze heel makkelijk een praatje met iedereen. Toen dochter Wijnanda de leeftijd

Trotse Fliip Bouwer, op de achtergrond 'het Zandje'.

eentje van wel 27 pond naar boven gehaald. De toenemende landelijke bekendheid van Nederhorst den Berg onder de sportvissers was echter toe te schrijven aan de rijkelijk in de Spiegelplas aanwezige snoekbaars.

De voornaamste oorzaak dat Middelkoop zo goed in de markt lag, zat hem in het feit dat hij zijn ziel en zaligheid

Een van de eerste klanten.

had bereikt waarop ze mee moest helpen, mocht ze zelf kiezen tussen vroeg of laat. Zij koos voor de bezetting op zaterdagmorgen van 3.00 tot 10.00 uur, omdat ze vroeg opstaan niet erg vond.

Door de toenemende drukte kwamen in de loop der jaren alle gezinsleden een voor een op het rooster te staan bij bootverhuur Middelkoop.

Het aangeboden afscheidsfeest van Gerard en Lenie Middelkoop.

Zomaar een greep uit de talrijke vaste klanten. Op zaterdagochtend arriveerden er altijd aardig wat Amsterdammers, die de zomer doorbrachten op camping 'De Fransche Kamp' bij Bussum. Iedere dinsdag kwam een groep vissers uit Valkenswaard naar Dammer-

weg 81, terwijl op donderdag Ome Jan Bakker (een garagehouder uit Amersfoort) met zijn vrienden acte de présence gaf. Om de toestroom van vissers en recreanten op te vangen nam Middelkoop de roeibootjes van Van Schaik over, die tot op hoge leeftijd bootjes had verhuurd aan de overkant van de Vecht, in de buurt van de Hinderdam. Toen Gerard daarna nog niet aan de toenemende vraag kon voldoen kocht hij er wat nieuwe roeiboten bij.

De gerestaureerde Kromhout dieselmotor.

Een kleine anekdote waaruit zijn niet aflatende energie bleek is hier wel op zijn plaats. Zo rond zijn 48ste levensjaar wilde Gerard kostte wat kost meedoen met een veteranenwedstrijd. Hij had jarenlang het doel van de katholieke voetbalclub VBO verdedigd. Terwijl het publiek mompelde "die ouwe kan er nog wat van" stond zijn vrouw doodsangsten uit. Niet geheel ten onrechte, want hij bezeerde zijn knie zodanig, dat hij voortijdig het strijdperk per brancard moest verlaten.

Dit ongemak is waarschijnlijk binnen de familie opgevangen door Jan Schipper en Jaap Middelkoop. Zij waren gewend aan wat er allemaal komt kijken om zo'n bedrijf draaiende te houden. Wanneer op mooie zondagen de vissers naar de wal (en het visserscafeetje) terugkeerden, stonden jonge en oude Bergers te wachten om een bootje te bemachtigen, want dat was de enige manier om het strandje aan de noordzijde van de Spiegelplas te bereiken.

Oh, als ik daar nog aan terugdenk! Watersportvereniging 'de Spiegel' had er een duikplank gemaakt... en wat voor een. Een hele lange, bekleed met een soort vloerbedekking tegen het uitglijden, waardoor je zonder uit te glijden een geweldige aanloop kon nemen. De springkracht stelde je in staat tot een diepte van een meter of tien te duiken. Het bewijs leverde je door met een hand vol modder boven te komen.

Gerard Middelkoop straalde uit dat hij er voor ging! Volgens mij genoot hij als zijn klanten hadden genoten. Wanneer alle bootjes verhuurd waren, bracht hij iedereen die had staan wachten met zijn pendelsloep naar dat in die jaren enige Bergse strand, waar nu niet veel meer van over is. Die paar uur ontspanning gunde hij iedereen op drukke zonnige zondagmiddagen. Daarnaast toonde hij zich bezorgd, want zo gauw er dreigende onweerswolken aan de horizon verschenen, schroomde hij niet zijn pendeldienst eerder te beginnen dan afgesproken. Op het strandje was het dan instappen en wegwezen.

In maart 1977 stopten Gerard en zijn vrouw met hun botenverhuurbedrijf. Uit dankbaarheid organiseerden zijn vaste klanten een groot afscheidsfeest in

Gerard Middelkoop op de polder achter het gemaal.

het Parochiehuis, waar hij ook nog een kleurentelevisie cadeau kreeg. Die blijken van waardering zeggen genoeg over de jarenlange niet aflatende inzet van het echtpaar, dat altijd klaar stond voor al degenen die vanaf hun erf recreatie op het water zochten. Het feest was eigenlijk een groot familiefeest.

Tot 1984 zijn ze op het gemaal blijven wonen. Het huis is in dat jaar verkocht aan Anton en Willy Janmaat. Gerard en Lenie Middelkoop betrokken een bejaardenwoning in de Horn en Kuijerpolder, waar ze samen tot aan het overlijden van Gerard in 1993 nog een aantal gelukkige jaren door mochten brengen. ■

Van ‘Het akkertje’ naar Petersburg

Mark
Hilberts

Inwoner van Nederhorst den Berg sinds 1950, Gert van der Vliet vertelt over de gevolgen van de zandwinning in de Spiegel en Blijkpolder in Nederhorst den Berg en over zijn leven en werk in de polder.

Het is een avond in juni, als ik met Gert van der Vliet op zoek ben naar de plek waar ooit – lang geleden – ‘Het akkertje’ heeft gestaan. De boerderij van de familie Van der Vliet stond aan de rand van de Dobbelaan/De Biezen in Nederhorst den Berg, ter hoogte van het eerste bruggetje vanaf de sporthal De Blijk, ooit gelegen op een plek waar nu moeras en riet is, aan de oevers van de Spiegelplas.

We lopen enkele stukken door het nauwelijks begaanbare riet en moeras. “Kijk, hier moet het ongeveer geweest zijn”, zegt Gert. Niets wijst er op dat hier een boerderij gestaan heeft, omgeven (toen) door tal van legakkers en water. De huidige omgeving kent uit-

sluitend een recreatiebestemming, dat hier ooit harde arbeid is geleverd om in het karige levensonderhoud te voorzien, is niet of nauwelijks bekend.

Het Akkertje

“Ik ben van 1950, de eerste negen jaar van mijn leven heb ik hier doorgebracht. Hoe lang hier al Van der Vliets hebben gewoond is mij niet exact bekend. Mijn vader is in 1917 geboren in een gezin van 9 kinderen, in 1926 kwam zijn vader, mijn opa, te overlijden. Als negenjarige jongen werd hij voorbestemd om de boerderij over te nemen, dat gebeurde ook later. Mijn moeder is een Van Ee en kwam van de Torenweg, zij is in 1919 geboren en

Daar gaat zijn land...

De boerderij van Van der Vliet achter het Rode Dorp.

enkele jaren geleden overleden. Het was een ‘hard bestaan’, hier op de boerderij, die wij zelf ‘Het akkertje’ noemden. Hier groeide ik op, samen met mijn zus Jannie en broer Wim. We hielden acht koeien die op de legakkertjes stonden. Je moet je voorstellen, dat waar nu de ijsclub is in het dorp, zo zag de Spiegelplas er toen helemaal uit. Met een vlet voeren we de koeien van het ene akkertje naar het andere akkertje. We leefden midden in de natuur, hoewel het bestaan niet makkelijk was, voelde het buitenleven toch als altijd feest. Er was geen elektriciteit op de boerderij, wel stromend water, naar de radio luisteren deden we op accu’s, die in het dorp werden opgeladen. Als kind hielp je mee met het werk op de boerderij, dat begon vanaf een jaar of zes. Alle transport deden we varend, en daarbij moet je bedenken dat we niet eens konden zwemmen.

Mijn vader en moeder konden ook niet zwemmen, pas (veel) later heb ik in Hilversum zwemmen geleerd.”

De Warinschool

“Vanaf Het akkertje was het niet ver lopen naar de Warinschool, ik heb daar een goede schooltijd gehad. Mijn schoolkameraden waren Piet Griffioen en Bert Strijbis. In de onderbouw kreeg

Gert achter de Dobbelaan, de plek waar ooit zijn wieg stond.

ik les van Mevrouw de Geus, en in de bovenbouw kan ik mij meester Kalter nog goed herinneren. Achter de Warinschool keek je zo de polder in. Een prachtige tijd, maar waarin je na de Lagere School niet doorstroomde naar het vervolgonderwijs op basis van je mogelijkheden, maar het beroep dat je vader had telde.

Voor mij werd bepaald dat ik naar de Lagere Technische School (LTS) ging in Hilversum, aan de Lieve de Keylaan. Naar Hilversum fietsten we over het Ankeveensepad, langzaam zag je de zandzuigers steeds dichterbij komen. Dat fietsen was vroeger veel gevaarlijker dan nu, er waren nog geen fietspaden op de Middenweg en Herenweg – regelmatig ging het dan ook ernstig mis.”

Het vertrek naar de boerderij 'Petersburg'

“Rond 1959 werd mijn vader uitgekocht door Ballast Nedam, de zandwinningsonderneming, dat betekende dat we de boerderij in de Blijkpolder moesten verlaten. De zandwinning zorgde er voor dat de 19 hectare grond die we hadden niet langer voor agrarisch gebruik bestemd kon blijven. Er was geen keuze.

Ballast Nedam had voor die tijd het land van de voormalige buitenplaats Petersburg aangekocht voor een bedrag van 75.000 gulden. Van die buitenplaats was niets meer over, er stond een boerderij, dat was het.

Over de buitenplaats Petersburg is veel geschreven, het meeste is genoegzaam bekend. In het land (rondom de huidige woning van de familie Van der

Vliet) is wanneer je goed kijkt nog het oude 'slotenpatroon' terug te vinden. Er is een ruil gemaakt. Mijn vader is ook ergens boven Amsterdam gaan kijken, maar daar trof hij een soortgelijke boerderij aan. Eerlijk gezegd zag hij het niet zitten om opnieuw te gaan boeren onder zulke lastige omstandigheden.

Alleen al dat varen tussen de akkers! Vlak voor de verhuizing ben ik naar Petersburg gefietst, langs de Reevaart en de Overhoek, ik was een jochie van een jaar of acht. De verhuizing ging per vrachtauto van transporteur Janmaat en ook lopend. Waar nu het Chinees Restaurant is, was vroeger cafe Bornhijm gevestigd. De hokken waar onze kuitens in zaten stonden op de vrachtwagen die over de brug van de Reevaart moest. Die uitstekende hokken hebben café Bornhijm bij het passeren geraakt, dat weet ik nog goed.

'Het akkertje' werd niet direct gesloopt, dat gebeurde pas veel later – eind jaren zestig. Op 'Petersburg' woonde de familie van Wieringen, die gingen van 'Petersburg', naar het akkertje, later heeft daar zelfs de familie Buis nog gewoond. Een soort van ruil dus.

Eind jaren zestig is 'Het akkertje' gesloopt. Als je goed zoekt, moet je nog restanten van puin kunnen terugvinden in het riet.”

Trots laat Gert een 'baardman' zien, een stenen kruik, die hij onlangs in de Vecht zag drijven, toen daar gebaggerd werd. “Ik zag hem drijven, de schipper zag er niet veel waarde in, thuis heb ik het uitgezocht, het is een kruik uit ongeveer 1600/1700, Uit de vervolgen historie van de buitenplaatsen.”

De Bezetting

“Zelfs toen we al op ‘Petersburg’ woon- den kwamen er jaarlijks nog mensen bij ons langs, die tijdens de bezetting wa- ren ondergedoken op onze voormalige boerderij. Op het akkertje had mijn vader in de hooiberg onderduikers de gelegenheid gegeven zich verborgen te houden voor de jagende Duitse bezet- ter. Op de beruchte zwarte zondag van 14 januari 1945, toen een grote razzia plaatsvond in Nederhorst den Berg, waren er ook op het ‘akkertje enkele hachelijke momenten.”

steken, daarboven op palen te leggen met kruislatjes en daarop weer vele me- ters hooi. Die zijwand was ongeveer een meter dik, zodat in een noodgeval als brand of dergelijke, die wand naar buiten kon worden gedrukt. Een lucht- gat kwam uit in het normale haalgat en kon weer worden afgesloten met een ijzerdraad omwonden prop hooi.

Om ongeveer 07.00 uur zijn wij (W. van der Vliet, G. v.d. Vliet, J. v.d Vliet, B. Mulders, een onderduiker uit Oos- terbeek, E. Vellinga en K. v.d. Heijden in de hooiberg gekropen.

De vader van Gert liet in een interview in 1986 in: Nederhorst den Berg tijdens de oorlog¹⁾ optekenen: “Wij hadden al- lang uit voorzorg de hooiberg als on- derduikplaats geschikt gemaakt, door achter het zogenaamde ‘haalgat’ (dat is een uitgestoken gat in het hooi van boven naar beneden) een tweede gat te

Omstreeks 11.00 uur zagen mijn zus- ters vanaf de Overmeersweg een lange rij Duitse soldaten massaal de bevroren polder opkomen. De boerderij was toen al gauw omsingeld, want de Duit- sers waren er inmiddels achter geko- men dat veel mannen de polder inge- trokken waren – omdat zij dachten daar

¹⁾ Nederhorst den Berg tijdens de oorlog, Van Deutekom e.a., 1986.

veilig te zijn. Dat bleek helaas niet het geval. Twee Duitse soldaten kwamen de boerderij onderzoeken. Alle bedden werden overhoop gehaald en alle kasten nagekeken. Ze zagen mannenklompen staan en vonden in het riet vier fietsen waarvan twee transportfietsen. Het was dus duidelijk dat er mannen in de buurt moesten zijn. Er werd dan ook uitvoerig gezocht, in de kap van de hooiberg werd geschoten evenals in de bietenkuil, die afgedekt was met bomen en riet.

De 'Baardman' kruik.

Ook de schuur werd doorzocht en op het dak van de schuur stond een windmolen om een accu op te laden. Die accu vonden ze, want die stond in de wc er onder. Mijn zuster kon met twee draadjes demonstreren dat die accu bedoeld was voor verlichting en niet voor een zender. Er werd niemand gevonden, wel namen de soldaten de fietsen mee naar het dorp.

Twee Duitsers bleven op de boerderij bij de hooiberg staan, ze keken met het geweer in de aanslag de polder in. Wij, in de hooiberg, hoorden ze langs het hooi schuren. Inmiddels, het was toen ongeveer 12.00 uur, hadden mijn drie zusters, Jaantje, Janny en Marie, de Duitsers er van overtuigd, dat zij met die transportfietsen melk bezorgden. In ruil voor mee-eten haalden ze de vier fietsen terug uit het dorp. Zodoende kwamen er natuurlijk nog twee Duitsers mee! Ook die moesten mee-eten. We aten witlof! Mijn moeder heeft die dag vreselijk in angst gezeten." Uiteindelijk werden de ondergedoken mannen niet gevonden en liep het voor hen goed af."

Het leven in de Blijkpolder in de jaren vijftig en zestig

"Bijna alle boodschappen werden aan huis bezorgd, bij uitzondering werd er door ons een boodschap in een winkel gedaan. Wij waren hervormd en gingen op zondag naar de Hervormde Willibrordkerk, waar in de jaren vijftig Ds. De Weerd preekte. Het geloof had vooral voor mijn moeder grote betekenis. Later toen we naar 'Petersburg' verhuisden gingen we op zondag naar de kerk in Nigtevecht.

We staken dan met een bootje even de Vecht over. Het was een tijd waarin de zuilen nog veel betekenis hadden. Het 'Rooie Dorp', nu Overmeerseweg, kende bijvoorbeeld een linker gedeelte waar iedereen katholiek was, terwijl het rechter gedeelte door overwegend mensen met een hervormde geloofsovertuiging bewoond werd. (*sic: vanaf het akkertje gezien*).

Iedereen kocht zoveel mogelijk bij winkeliers die tot de eigen zuil behoorden. Vooral tussen kinderen van verschillende scholen ontstond soms een grimmige sfeer, met uitdagende vechtpartijtjes en zo!

In de Spiegel- en Blijkpolder had je ook een aantal mensen die leefden van de inkomsten uit de natuur, de visserij of bijvoorbeeld van het verkopen van wilde bloemen. Je had de beroepsvisser Dolman, die met de opbrengsten uit de polder in zijn levensonderhoud probeerde te voorzien. Daarnaast Lodewijkx, die de polder afstruinde op zoek naar waterlelies en mos, om door te verkopen.

Wat mij diep is bijgebleven is het verdrinken van de twee jochies, Wimpie Reytenbach en Pietje van Schaik, in de winter van 1956. Tussen een van de legakkers, in het gebied ten zuiden van de huidige ijsbaan zijn zij door het ijs gezakt en verdronken. Een mokerslag voor de hechte dorpsgemeenschap van Nederhorst den Berg in die dagen.”

Het boerenleven op het Eiland

“Het Eiland, in de volksmond de benaming voor de Horn- en Kuijerpolder, lag tot de demping van de Reevaart in 1969 behoorlijk geïsoleerd. Er moest hard gewerkt worden om de verplaatsing van het boerenbedrijf succesvol te laten verlopen.

In eerste instantie begon mijn vader alleen met het houden van koeien, al vrij snel bleek dat niet voldoende inkomsten op te leveren. Daarom ging hij ook kippen houden. Deze werden opgefokt en dan doorverkocht. Vooral

boer Mijwaart, in Overmeer was een vaste afnemer. Later in 1969 is er een grote kippenschuur bij gebouwd. Toen gingen we over op slachtkippen, nu ‘plofkippen’ genoemd. De saamhorigheid onder de boeren op het Eiland was groot. Het gevoel was dat we samen de klus moesten klaren.”

Naast de boerderij van Van der Vliet lagen de bedrijven van Schoordijk en Wenneker. Het hooien en kuilen en

Gert probeert weer een riefsluitje te maken!

andere klussen deden ze vaak samen. “Aan het einde van het jaar was er altijd een moment dat deze boeren de koppen bij elkaar staken om de onderlinge rekeningen tegen elkaar af te strepen. Die samenwerking verliep altijd in goede harmonie.”

“Ook zo iets. Op ‘het Eiland’ had je drie pontveren om naar Nigtevecht te komen, wij hadden al vrij snel een tractor.

Op het boerenbedrijf van Schoordijk werd ook kaas gemaakt, die eens in de zoveel tijd naar de kaaskeuring in Abcoude moest worden getransporteerd. De kazen werden daar van een stempel voorzien en konden weer meegenomen worden naar Nederhorst den Berg. Omdat wij een tractor hadden

zelfs de wielen van het voertuig. Daarover werd dan tol verrekend. Op vakantie gaan was er niet of nauwelijks bij, dat bestond uit eens per jaar een dagje uit naar Muiderberg. Mijn vader ging dan altijd op de brommer, zodat hij voor melkerstijd weer thuis kon zijn.

Charles Wenneker, Piet Schoordijk en vader Jan Wenneker.

werden we steevast benaderd om te helpen. We staken met de tractor op de pont de Vecht over, en namen vervolgens de pont over het Amsterdam-Rijnkanaal. Via de Velterslaan en het Gein bereikten we dan Abcoude. Meestal waren we, al met al, wel een dag onderweg voordat we weer terug waren in Nederhorst den Berg. Aan het eind van de Velterslaan was nog een tol. Een stokoud vrouwtje hield ons staande. Ze telde dan de mensen en

Langs ons huis op 'het Eiland' kwamen 'de zandhazen', de duwbakken met zand vanuit de Spiegel en Blijkpolder. Via de Vecht ging dat transport richting de Bijlmer. Bijna de hele Bijlmer is gebouwd op zand uit de Spiegel en Blijkpolder! Het was de sport om in de zomer op de Vecht naar die voorbijvarende 'zandschepen' toe te zwemmen en op het schip te klimmen. Die scheepslui joegen ons meestal weg, maar wij hadden de grootste lol.

De Vecht was toen trouwens veel vrier dan nu. Er dreef veel plastic in en van milieu maatregelen had men nauwelijks gehoord. De ongekend strenge winter van 1963 liet ook ‘het Eiland’ niet onberoerd, weet ik nog goed.

Enkele weken waren we zelf bijna volledig afgesloten van de buitenwereld. Er waren metershoge sneeuwduinen tegen de hooiberg opgewaaid. Als ik naar school in Hilversum moest, stak ik recht door de Horn en Kuijter polder (de huidige woonwijk was er nog niet) en pakte in het dorp de bus naar Hilversum. Op de Vecht werd met auto’s gereden. Het ijs was wel heel slecht toen, schaatsen was nauwelijks mogelijk.

Ik kan me herinneren, dat er op een gegeven moment toch een ijsbreker, tegen het einde van die strenge winter door dat dikke ijs ging. We konden gewoon met die ijsbreker meelopen. De Spiegelpolder lag in de strenge winter van 1963 geheel dicht. We gingen over het ijs vanaf Nederhorst den Berg naar Ankeveen. Vlak voor de toenmalige gereformeerde kerk lag een heel groot wak. Dat zijn van die dingen die je onthoudt.

In 1971 of 1972, dat weet ik niet meer precies, werd de boerderij getroffen door een windhoos. Bijna alle bomen in onze tuin waren omgewaaid. In de omgewoelde grond vond ik een vaasje van de voormalige buitenplaats ‘Petersburg’. De brand in kasteel Nederhorst in 1971, maakte veel indruk en was vanaf onze boerderij goed te zien. Vanaf hier zagen we dikke zwarte rookpluimen de lucht in dwarrelen. Ja, ik ben toen wel even gaan kijken in het dorp.”

Schaatsen

“Ik ben opgegroeid met schaatsen, zo gauw er natuurijs was. Al op mijn vierde stond ik op het ijs. Bij ‘het akkertje’, wanneer het gevroren had, legde mijn vader takken neer tot waar ik mocht schaatsen. Elke dag werden die takken iets verder gelegd, tot het moment kwam dat de takken werden weggehaald en ik de Blijkpolder in mocht. Voor ons huis bij ‘het akkertje’ kwamen de mensen uit het dorp ook langs geschaatst, op weg naar de ijsbaan bij Venneman (nu Kooikerboog). Mijn vader en ooms waren goede schaatsers. Vooral mijn oom Jan, die ook voetbalde bij Avance in het dorp. Hij reed de Elfstedentochten van 1956 en 1963²⁾ uit. Later is hij naar Hilversum verhuisd en was ook jarenlang actief als trainer bij voetbalvereniging Altius.”

Gert voltooide zelf de Elfstedentochten van 1985 en 1997 en is nog altijd nauw betrokken bij de stimulering van het jeugdschaatsen in Nederhorst den Berg, en bij Schaatsvereniging de Vijf Dorpen.

Als je goed zoekt vind in je in het gebied nog restanten puin in het moerasbosje achter de Blijk.

“Pas op mijn veertiende mocht ik aan sport gaan doen. Het werd voetballen bij DOB in Nigtevecht. Voor ons was Nigtevecht veel dichterbij dan de velden van Avance of VBO, de voetbalverenigingen van Nederhorst den Berg. Vanaf ‘het Eiland’ waren we met de roeiboot of de kano zo aan de overkant.

Later ben ik gaan schaatsen en wielrennen. Ik trainde met o.a. Jan Bijvoet uit Weesp en met de jongens van Schallij uit Nigtevecht en niet te vergeten de mannen van Galesloot, die aan de Dammerweg (Weesp) woonden.

Vaak reden we naar de Bijlmer, die in aanbouw was. Daar waren op het opgespoten zand zandheuvels te vinden, die prima konden dienen voor onze loodzware conditie en schaatstraining.”

Beroep en privé

“Na de LTS ben ik naar de Philips Bedrijfschool gegaan in Hilversum, daar werd ik opgeleid als ‘gereedschapsmaker’. Ik ben ook bij Philips aan het werk gegaan. Daarna wachtte toen nog de dienstplicht, bij de infanterie. Via Venlo en Harderwijk belandde ik in Seedorf. Op de Noord-Duitse laagvlakte hadden wij als taak (het was in de tijd van de Koude Oorlog) een eventueel naderende Russische aanval af te slaan. Ik was verkenner en scheurde met een Jeep over het terrein. Met enkele jongens uit de buurt (Vreeland) reden we dan, na ons verlof op zondag terug naar de kazerne.

Enige tijd later is er wel sprake van geweest, dat ik het boerenbedrijf zou overnemen, maar uiteindelijk ben ik een andere kant opgegaan.

Na het overlijden van mijn vader in 1984, is het boerenbedrijf beëindigd, de landerijen zijn van de hand gedaan. Na een korte tijd in Blaricum te hebben gewoond, woon ik sinds 1992 weer hier op Petersburg. De oude boerderij is afgebroken, ik heb mijn huidige huis zelf getekend en grotendeels zelf afgebouwd. Altijd ben ik bezig geweest met tekenen, als klein kind al. Via avondstudies en werkervaring ben ik uiteindelijk op de Academie voor Industrieel ontwerpen terecht gekomen, naast het hebben van een fulltime baan. Die opleiding heb ik daar ook afgerond. Bij diverse bedrijven ben ik werkzaam geweest als industrieel ontwerper, sinds 2008 al weer als zelfstandige. Uit mijn eerste huwelijk heb ik twee zoons en met mijn huidige vrouw Angelique de kinderen Senne, Jilles en Tirza.”

Nederhorst den Berg toen en nu

Ik vraag Gert of het mogelijk is om Nederhorst den Berg te typeren, zeker als je heden en verleden vergelijkt? “Als ik het moet typeren, dan is het toch een zekere no-nonsens mentaliteit. Een mentaliteit van zelf-redzaamheid en ondernemerszin. Iets van: laten we het maar doen! Hoewel het dorp zich bijna aan de rand van de grote stad bevindt, heeft het toch een grote mate van eigenheid. Het is maar goed dat het Amsterdam-Rijnkanaal en de Vecht een natuurlijke barrière in het landschap zijn gebleven.” ■

2) Waarschijnlijk door een fout van de wedstrijdjury is Jan van der Vliet niet opgenomen in de officiële wedstrijduitslag van de tocht van 1963. Desondanks zijn er gereede aanwijzingen dat Jan deze wedstrijdtocht daadwerkelijk voltooid heeft. (M.Hilberts)

Feest ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van onze Kring

Vrijdagavond 18 oktober had een aantal dames van het bestuur en de Jubileumcommissie ruim 200 broodjes gesmeerd en belegd voor de lunch van de 80 deelnemers aan het bezoek van het Rijksmuseum.

Bezoek aan het Rijksmuseum

Broodjes, beleg, fruit en drinken voor de lunch waren gesponsord door bakkerij de Zeven Heerlijkheden, slagerij Ton Vernooy en Albert Heijn. Tegelijkertijd brachten de mannen van de Jubileumcommissie de Bergplaats in feestelijke stemming voor de receptie na het bezoek aan het Rijksmuseum.

met de “Dubbeldekker” van Wijdemeren Tours naar Amsterdam. Om kwart over tien ontving een viertal professionele rondleiders de deelnemers. In groepen van twintig leidden zij de belangstellenden langs de topstukken van het Rijks. Na wat landschappen, en schilderijen van o.a. Jan Steen, eindigde de rondleiding uiteraard bij de Nacht-

Op deze zaterdagmorgen verzamelden de museumgangers zich in het Sociaal Cultureel Centrum aan de Blijklaan. Om het geheel een Bergs tintje te geven wapperde de vlag van de voormalige gemeente Nederhorst den Berg boven uit de toren van de Willibrordkerk. Na een kopje koffie vertrokken ze op tijd

wacht, die door de speciale toelichting een andere dimensie kreeg. Vervolgens kreeg een ieder de gelegenheid “op eigen houtje” verder rond te kijken in het museum. De club moest om kwart over een weer verzamelen bij de bus, waar elkeen een lunchpakket kreeg

aangeboden. Gedurende de gehele trip werd de groep op de foto gezet door onze eigen huisfotograaf: Jan W. Leijenhorst. Rond half drie arriveerde de bus bij de Bergplaats waar de jubilerende Kring recipieerde.

Alle foto's zijn van Jan W. Leijenhorst.

De vaart bij 's-Graveland
Pieter Gerardus van Os (1776-1839)
rondt ca. 1810-15

Van Os kreeg in 1817 van de Amsterdamse koopman Herman Heuser de opdracht voor twee geschilderd op het hoog 's-Graveland, waar Walfur een buitenhuis had. Hij schilderde deze vanuit een raam van Walfur's huis of vanuit de plaatselijke boerderij. Het hoge, kronkelende levende oem omgroeend perspectief op de schone blik op de 's-Gravelandse vaart heeft ook richte op de tuin, met daarin verscheiden de tuinaan en twee honden.

Verzigt over de velden bij 's-Graveland
Pieter Gerardus van Os (1776-1839)
rondt ca. 1810-15

Stedelijk was lang niet iedereen enthousiast over deze onopgemaakte landschappen en het verrassende perspectief. Een kritische lezer en schrijver en die van 's-Gravelandse vaart af omdat Van Os de natuur niet respect had voor de natuur. Nu beschouwen we de schilderijen als investeringen van de vroege 19de eeuwse Nederlandse schilderkunst, juist vanwege die eigenlijke en originele visie op het Hollandse landschap.

De jubileumtoespraak (1988-2013)

Voorzitter Jaap Jansen memoreerde eerst het overlijden van Wil van Deutekom, een van de oprichters van de HKN, waarop hij om een moment van stilte vroeg.

Vervolgens heette hij alle aanwezigen van harte welkom en blikte terug op de afgelopen 25 jaar. Dankzij de oprichting van de Historische Kring is er van alles teruggehaald uit het verleden en veel bewaard gebleven voor de komende generaties. Leuke en minder leuke gebeurtenissen zijn aan de hand van de feiten beschouwend, zonder sensatie, in historisch perspectief gezet.

Toen ruim 25 jaar geleden Wil van Deutekom † hem had gevraagd of hij

even naar haar kamer zou willen komen om iets te bespreken, trof hij daar ook Gé Verheul aan. Het verontrustte de gemeentesecretaris niet, het kwam regelmatig voor dat een medewerker een onderhoud wilde om zaken te bespreken. Zij legden hem uit dat het tijd werd eens een historische vereniging op te richten in Nederhorst den Berg. Het dorp kende immers een rijke geschiedenis, die een van zijn ambtsvoorgangers, secretaris Krol, deels had vastgelegd in zijn standaardwerk “De geschiedenis van Nederhorst den Berg”.

De jubileumcommissie, bestaande uit Ton Kuijs, An Versloot, Cor Brakenhof, Wil de Geus en Cees Stalenhoef.

Er is natuurlijk van alles in archieven opgeborgen, maar daarbuiten waren genoeg zaken te vinden die ook niet

penningmeester en met de leden Gé Verheul †, Henri Karsemeijer † en Dick van Wichem. Het was opvallend

verloren mochten gaan. Het gesprek eindigde met de vraag of hij voorzitter van de nieuwe vereniging wilde worden. Na enige aarzeling stemde hij toe, zodat de Kring van start ging met Jansen als voorzitter, Wil van Deutekom † secretaris, Karel Scherpenhuijsen †

dat de aanwas van leden vlot verliep, er was duidelijk behoefte aan. Enkele spraakmakende lezingen over het ontstaan van Nederhorst den Berg deden de rest. Het contact met de leden verliep via de lokale pers (De Brug, nu Weekblad Wijdemeren).

In bijzondere gevallen voorzag een kort, gestencild bulletin in de behoefte. Na de toetreding van Jan Baar † tot het bestuur verscheen in 1993 het eerste nummer van een periodiek. Jan leidde de redactie. Na rijp beraad kreeg het blad vanaf nummer 17 de naam Werinon, de oudst bekende naam van onze nederzetting.

De Kring organiseerde heel wat exposities, zowel in het Parochiehuis, de Bergplaats als in het Gemeentehuis. De onderwerpen gingen vergezeld van een themanummer de Bergse geschiedenis in. Het begon met de zandwinning in

de Spiegel- en Blijkpolder, daarna volgden de wasserijindustrie, het onderwijs, de plaatselijke middenstand en een special over Petersburg vanwege het Tsaar Peterjaar. In datzelfde jaar trad er zelfs een Russisch koor op in de RK Kerk.

Daarnaast besteedde de redactie aandacht aan de gezondheidszorg, buitenplaatsen, boerderijen en niet te vergeten de paradedpaardjes: De Canon van Nederhorst den Berg, de Willibrordkerk door de eeuwen heen en 200 jaar Parochie H. Maria Hemelvaart. Ook in de regio levert de HKN haar bijdrage. Vanaf de oprichting is zij aangesloten bij

de regionale historische organisatie Tussen Vecht en Eem. In werkgroepen van TVE zaten en zitten ook leden van onze vereniging. Binnenkort presenteert datzelfde TVE in de Willibrordkerk een boek over protestantisme en catholicisme in onze regio.

Bij het vijfjarig bestaan mochten wij samen met TVE een boekje maken over en een Open Dag in Nederhorst den Berg organiseren. Dit feestjaar herhaalde de geschiedenis zich. Het boek was snel uitverkocht, de Open Dag volgeboekt.

De gemeentelijke herindeling heeft voor de Kring geen nadelige gevolgen gehad. Sterker nog, het besef dat de geschiedenis van ons dorp van waarde is voor haar toekomst is sterker gaan leven. De drie bestaande Historische

Kringen werken goed samen, met behoud van hun eigen identiteit.

Tot slot bedankte voorzitter Jansen de jubileumcommissie, bestaande uit Ton Kuijs, Cees Stalenhoef, An Versloot, Cor Brakenhof en Wil de Geus, voor

het vele werk dat zij hadden verricht, teneinde deze feestelijke dag mogelijk te maken. Hij wenste de aanwezigen nog een prettig samenzijn.

Samenspraak van Thomasvaer en Pieternel

Gerard Baar

Naast alle genodigden en belangstellenden hadden twee ongenode gasten, Thomasvaer en Pieternel, de euvele moed al keuvelend door de zaal naar voren te lopen tijdens de receptie van de HKN. In de hoek waar de doorlopende film met beelden uit het verleden draaide, hadden de kijkers het stel eerst niet eens in de gaten. Want er waren natuurlijk gesprekken ontstaan omdat iedereen zijn eigen invalshoek binnen onze dorpsgeschiedenis heeft. Gelukkig maar!

Eenmaal op het toneel, waarop de bordes met mooie foto's over een deel van de door de Kring in de afgelopen 25 jaar ondernomen activiteiten stonden opgesteld, maanden zij de zaal tot stilte. Dat viel niet mee, want de aangeboden hapjes en drankjes stonden borg voor een opperbste stemming.

In hun sketch staken ze aan de ene kant de draak met de jubilerende Kring, maar anderzijds waren ze tussen de regels

door positief over hetgeen die club in de afgelopen jaren had gepresteerd. Ze waren op het idee gekomen vanwege het feit dat een van de trouwe leden van hun toneelvereniging Poeff, Jan Baar, tegelijkertijd ook een van de grote animators binnen de Historische Kring is geweest. Ze vonden dat gezocht naar het begin maar onzin, want vanaf het begin besta je gewoon! Maar ja een historicus wil zekerheid. Het voorstel om het eer-

ste blad 'Het Kringorgaan' te noemen, riep bij hen bepaalde associaties op, die door de latere naam Werinon gelukkig verdwenen. Ze maakten de oudjes onder ons aan het schrikken door de nonnetjes terug te wensen in het onderwijs, teneinde de in hun ogen losgeslagen jeugd in het gareel te brengen. Aan het slot van de dialoog droegen de twee hun steentje bij aan de polemiek over de betekenis van de tekst rond de deur aan de noordzijde van de Willibrordkerk. Ze lieten hun fantasie de vrije loop, want volgens hen stond daar gewoon: Lang leve de Historische Kring. ■

P.S. Als het is gelukt kunt u de volledige tekst op de website lezen, dan komt alles meer tot zijn recht (red).

De put

Dick van Wichen vroeg ons het volgende in de “Werinon” op te nemen: “Tijdens de viering van het 25 jarig jubileum van zaterdag 19 oktober j.l. werd mij gevraagd wat er toch onder die put bij Fons en Tineke de Beer aan het Kuijerpad zat.

Dit naar aanleiding van mijn toevoeging over het prille begin van de Historische Kring na de openingstoespraak van de voorzitter.

Henry Karsemeijer op zoek naar een onderaardse gang.

Gerekend vanaf het kasteel Nederhorst, de kerk op de Berg, de put bij Fons en Tineke, een put achter één van de woningen aan de Voorstraat en eindigend bij het huis ‘de Uitvlucht’ tegenover de Jozefschool, bleek dat al deze punten op één lijn zijn gelokaliseerd. Dit is mij gebleken bij het maken van een

plattegrond van deze locaties, waarop ik een verbindinglijn heb getrokken en daaruit bleek dat al de genoemde punten met een rechte lijn zijn verbonden. Het is geen nieuws dat het verhaal de ronde doet, dat onder Nederhorst den Berg een vluchtgang zou zijn vanuit het kasteel naar ‘de Uitvlucht’.

Ik moet de lezer eerlijk bekennen dat ik enorm onder de indruk kwam van wat ik te zien kreeg. Bij inspectie van de eerst genoemde put echter, werd duidelijk dat er geen verbindingsgang te zien was met de andere putten. In onderling overleg met mijn collega op het gemeentehuis – Karel Scherpenhuijsen – kwamen we tot de slotsom dat er geen sprake kon zijn van een vluchtgang maar van een waterput, zoals die in het verleden als drinkwaterbron werd gebruikt. Met de wetenschap dat de Berg met zijn uitlopers uit puur zand bestaat, is deze aanname acceptabel. Ook de hoge waterstand van de Horn- en Kuijerpolder maakt de aanwezigheid van een vluchtgang minder geloofwaardig.

Tot zover mijn antwoord op de gestelde vraag. Tijdens een bezoek aan het kasteel in bijzijn van dhr. Jonker en mevr. Leurs, deed mevr. Leurs mij de suggestie, 25 jaar geleden dus, om een Historische Kring op te richten. Opnieuw collegiaal overleg met o.a. Wil van Deutekom en zo ontstond de Historische Kring”. ■

Open Dag TVE te Nederhorst den Berg

Gehouden op zaterdag 12 oktober 2013 ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Historische Kring.

Joris Cammelbeek.*

De Open Dag van TVE, dit jaar in Nederhorst den Berg, voltrok zich ook dit keer weer onder een gunstig gesternte. Gunstig want zondag was een van de natste dagen van deze eeuw.

Na het welkom van TVE-voorzitter Jan Vollers, opende burgemeester Smit van Wijdemeren de open dag officieel. Vervolgens hield historisch geograaf Simon van den Bergh een lezing over *Veranderingen in het boerenleven* en Emke Raassen-Kruimel over *Boerenleven gezien door de ogen van schilders rond 1900* in met name Laren en Blaricum. Simon van den Bergh nam zijn gehoor mee op een boeiende reis, aan de hand van foto's en statistieken, door de geschiedenis van agrarisch Nederland sinds 1900.

Vooral de invloed van de ruilverkaveling, het streven naar meer agrarische opbrengst per hectare of liters melk per koe, op het landschap en de intrede van moderne landbouwtechnieken werd door hem op een enthousiaste manier uiteen gezet. Hij illustreerde de gevolgen met een voorbeeld in de regio, de Eempolder.

Na de eerste Ruilverkavelingswet (1924) kwam daar tussen 1938 en 1942 de eerste ruilverkaveling tot stand die in 1951 zijn voorlopig beslag kreeg. Een gecompliceerd proces waarbij de percelen van alle 372 eigenaren moesten worden gewaardeerd. Omdat voor het eerst gebruik werd gemaakt van luchtkartering beschikte Van den Bergh over fraai beeldmateriaal.

In haar lezing liet mevrouw Emke Raassen-Kruimel, voormalig hoofd museum Singer Laren, aan de hand van veel mooie plaatjes zien wat schilders zo aantrekkelijk vonden aan de ongerepte, oude Gooise natuur. Vanaf de jaren zeventig van de 19de eeuw vestigden zich met name in Laren en Blaricum schilders van de Haagse School, zoals Jozef Israëls, Anton Mauve en Albert Neuhuys.

Hun afbeeldingen van het op het eerste gezicht romantische, eenvoudige plattelandsleven, bleek ook te voorzien in een behoefte in de Verenigde Staten aan zulke arcadische tafereelen.

Na een lunch in de vlakbij gelegen Bergplaats splitsten de 74 deelnemers zich op in vier excursies naar keuze: een wandeling met gids door de oude

De Ballastsluis, doorvaart naar de Hinderdam.

kern van Nederhorst den Berg en een rondleiding in de wasserij Lamme Textielbeheer of varen over de Spiegelplas met uitleg “van polder tot plas” door gids en rondvaart bij Fort Hinderdam of een bezoek aan de boerderij de Horst van de familie Voshaart en aansluitend een uiteenzetting over de

Bewonersvereniging Horstermeer door Henk Stuyver of een stevige wandeling naar de Vecht en Nigtevecht met toelichting door gidsen.

Tijdens de nazit in het koetshuis van kasteel Nederhorst, waar alle deelnemers aan de Open Dag door mevrouw Jonker-Leurs met een drankje en een hapje werden ontvangen, kreeg iedereen de gelegenheid om twee stijl-kamers van het kasteel te bekijken.

Het prachtige najaarsweer, de charme van het dorp en de geslaagde excursies hebben bijgedragen aan het besef dat het relatief geïsoleerd gelegen Nederhorst den Berg dit jaar terecht door TVE extra aandacht kreeg. ■

* Het volledige verslag staat op onze website www.historischekring.nl.

TE GAST

Gerard Baar

Als Bergse deelnemer aan de Open Dag van TVE deed het mij deugd dat de belangstellenden stuk voor stuk enthousiast waren over het dorp en omgeving. Daarin heeft meegespeeld dat ze vooraf veel informatie konden halen uit een speciaal door TVE, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de HKN, uitgegeven themanummer over Nederhorst den Berg. Mijn vrouw Claudette en ik hadden de eer daaraan als gastredacteuren te mogen meewerken. Het is bijzonder goed ontvangen door de leden van ‘Tussen Vecht en Eem’, te meer daar velen hier nooit geweest waren. Er zijn Bergers die een exemplaar hebben kunnen bemachtigen, maar ik moet u helaas mededelen dat de uitgave al snel was uitverkocht.*

Hopelijk is de inhoud van deze Werinon een pleister op de wonde voor wie graag zo'n boekje had willen hebben. Wij waren te gast op de boerderij van Edward Voshaart, die rustig de tijd nam ons over het reilen en zeilen van zijn boerenbedrijf te vertellen, ondanks de drukte van de bouw van zijn volledige nieuwe stal. Ons is gebleken dat het houden van vee geen sinecure is, er komt enorm veel bij kijken. ■

* Bij boekhandel Los in Bussum zijn nog enkele exemplaren te koop.

VERKRIJGBAAR BIJ DE HISTORISCHE KRING NEDERHORST DEN BERG

Themanummers van WERINON:

Van blekerij tot wasindustrie. (1992) € 2,50

Onderwijs in Nederhorst den Berg. (1994) € 2,50

Petersburg – Een verdwenen buitenplaats. (1996) € 10,00

Nederhorst den Berg Speciaal. (2001) € 10,00

Religieus Erfgoed – Geloven in monumenten. (2005) € 10,00

De Willibrordkerk door de eeuwen heen. (2008) € 10,00

Historische Canon van Nederhorst den Berg. (2009) € 12,50

Parochie H. Maria Hemelvaart – Nederhorst den Berg en Nigtevecht 1811-2011. (2011) € 12,50

Kwartaalblad WERINON:

Losse nummers. (indien voorradig) € 1,25

Boeken:

Nederhorst den Berg tijdens de oorlog. *Willy van Deutekom e.a.* (1986) € 5,00

Om het vriespunt – 100 Jaar IJclub Nederhorst den Berg 1902-2002. *Jan Baar.* (2002) € 5,00

Warinschool 1881-1981 – Honderd jaar Christelijk Onderwijs
te Nederhorst den Berg. (1981) € 2,50

Nederhorst den Berg – Tussen Vecht en Eem. (1993) € 7,00

De Brug – Een eeuw wijzer. (1999) € 1,50

Het gemeentehuis van Nederhorst den Berg. *W.J. v. Deutekom/J. Jansen.* (1984) € 1,25

DVD:

Nederhorst den Berg anno 2001. € 10,00

Nederhorst den Berg 1965. € 10,00

Nederhorst den Berg door de jaren heen. € 10,00

De Willibrordkerk in ere hersteld. € 10,00

Streekarchief Gooi en Vechtstreek (SAGV)

Bezoekadres: Oude Enghweg 23, Hilversum.

Openingstijden: maandag 9.00 uur-13.00 uur
en dinsdag t/m vrijdag 9.00 uur-17.00 uur.

Informatie: telefoon 035-6292646 en
www.gooienvechthistorisch.nl

*Een nieuwe
pas kunnen
aanvragen*

*waar en
wanneer het
u uitkomt.*

Via internet en telefoon regelt u meer dan u denkt.

Welke vraag u ook heeft; via internet of telefoon regelt u gemakkelijk zelf de meeste bankzaken. Of dat nu gaat over het doorgeven van een verhuizing of bijvoorbeeld het terugboeken van een automatische incasso.

Ga naar rabobank.nl/klantenservice of bel met (035) 622 22 11.

Samen sterker. Dat is het idee van coöperatief bankieren.

Rabobank